

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené dámy a pánové,

na úvod nového Bulletinu Vám nabízíme rozhovor s vrchní státní zástupkyní Lenkou Bradáčovou o tom, jak Česká republika vyšetřuje válečné zločiny páchané na Ukrajině. Kdo se o vyšetřování primárně stará? A jak v této věci probíhá sběr důkazů a mezinárodní spolupráce?

Le Minh Tam navazuje reportáží z kulatého stolu Centra pro mezinárodní humanitární a operační právo Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Akce se věnovala účinnosti mezinárodních sankcí uvalených na Rusko.

V sekci Mezinárodní trestní spravedlnost začínáme rovněž Ukrajinou. Dalibor Jirda shrnuje dosavadní akademické diskuze o vytvoření zvláštního tribunálu pro zločin agrese a jaké jsou v tomto ohledu hlavní právní překážky.

Daniela Maiettová z evropské sekce se věnuje rozsudku Evropského soudu pro lidská práva, který se týkal protestu polonahé ženy v pařížském kostele. Jak široká je svoboda projevu?

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva se Radek Tesař zaměřuje na britský plán řešení migrační krize, v rámci kterého chce Spojené království převážet některé žadatele do Rwandy.

Matěj Kračmer z české sekce informuje o tom, že parlament schválil tzv. Magnitského zákon o lidskoprávních sankcích. Jaké nové možnosti reakce na porušování lidských práv v zahraničí zákon přináší?

Hezké čtení Vám přeje

Jan Lhotský

Editor Bulletinu lidských práv
Vedoucí Centra pro lidská práva a demokracii

Obsah

Téma	I	3
- Rozhovor s vrchní státní zástupkyní Lenkou Bradáčovou: Jak Česká republika vyšetřuje válečné zločiny páchané na Ukrajině? - Kulatý stůl: Jsou mezinárodní sankce uvalené na Rusko dostatečné?		3 8
1) Mezinárodní trestní spravedlnost	I	13
- Akademické diskuse o vytvoření zvláštního tribunálu pro zločin agrese vůči Ukrajině pokračují - Odškodnění pro oběti zločinů v Kongu: Mezinárodní trestní soud bude reparace v případě Ntaganda projednávat znovu - Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost		13 18 20
2) Evropský systém ochrany lidských práv	I	23
- ESLP: Francouzka, která protestovala polonahá v pařížském kostele, vyhrála spor o svobodu projevu - SDEU: Lhůta na rozmyšlenou pro oběti obchodování s lidmi není na překážku vydání rozhodnutí o vyhoštění - Aktuality evropské sekce		23 26 29
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva	I	31
- Lety do Rwandy jako řešení britské migrační krize: kritizovaný plán má další problém - Rostoucí íránská agrese v kybernetickém prostoru – máme být víc na pozoru? - Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva		31 36 40
4) Česká republika a lidská práva	I	43
- Senátní volby a přezkum NSS: čtyři návrhy na neplatnost, volby přesto definitivně platí - Parlament schválil tzv. Magnitského zákon o lidskoprávních sankcích - Aktuality české sekce		43 46 49
Monitoring lidskoprávních publikací		51
Redakce Bulletinu		52

Citace titulní fotografie: Vrchní státní zástupkyně Lenka Bradáčová, zdroj: Vrchní státní zastupitelství v Praze

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, **na webu Centra** najdete řadu zajímavých informací. V sekci **Blog** naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci **Akce** se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například **seznam letních škol**, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále **manuál výzkumu lidských práv** s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Rozhovor s vrchní státní zástupkyní Lenkou Bradáčovou: Jak Česká republika vyšetřuje válečné zločiny páchané na Ukrajině?

Jan Lhotský

Řada západoevropských států se dlouhodobě věnuje vyšetřování zločinů podle mezinárodního práva, které se udály mimo jejich území. Česká republika má právně tuto možnost již řadu let, avšak poprvé byla aktivována po útoku Ruské federace na Ukrajinu v únoru 2022. Jak Česká republika takové vyšetřování provádí? A jaká jsou jeho největší úskalí?

Koncept tzv. univerzální jurisdikce, na základě kterého může stát stíhat zločiny podle mezinárodního práva, aniž by k nim měl nějaký přímý vztah (např. že by byly spáchány na území ČR), se dostal do trestního zákoníku jako tzv. zásada univerzality. Jak dlouho jej v českém trestním právu již máme?

Zásada univerzality je projevem mezinárodní spolupráce a jejím smyslem je zajistit postih na základě mezinárodního práva. Jde o jednu ze zásad působnosti trestního práva hmotného. Historicky je pak zásadou, která je nezbytná pro provedení mezinárodních závazků, k nimž Československo, potažmo Česká republika, přistupovaly a přistupují.

Pro vznik zásady univerzality existují základní tři základní mezníky. Ve 30. letech to byly mezinárodní úmluvy, ve kterých se státy zavazovaly k přijetí veškerých opatření, včetně trestních, proti penězokazectví. Postih tohoto jednání byl velmi zásadní pro rozvoj ekonomiky.

Druhým mezníkem je ženevské humanitární právo, které reaguje mimo jiné na události první a druhé světové války. Tady se pohybujeme v letech 1949 až 1954 a odraz těchto mezinárodních úmluv najdeme v novém trestním zákoně z roku 1961.

Třetím mezníkem je rok 2006 a roky následující, kdy Česká republika přistoupila k mezinárodním úmluvám ohledně postihu terorismu a sdílení společných hodnot. Ty jsou pak chráněny právě způsobem, že jednotlivé státy zanesou do svého trestního práva

Vrchní státní zástupkyně Lenka Bradáčová [1]

hmotného jednání, které má znaky teroristických trestných činů, ať už v podobě verbálních projevů, nebo v podobě chování, kdy se někdo aktivně teroristického činu dopustí.

Válka na Ukrajině a první vyšetřování na základě zásady univerzality

K prvnímu vyšetřování na základě zásady univerzality došlo po invazi Ruské federace na Ukrajinu v únoru 2022. Zvažovalo se vyšetřování nějakých jiných událostí už dříve?

Podobnou situaci jsme zvažovali jednou, nicméně pouze co do naplnění možných znaků trestného činu, nikoli válečných projevů ve válečném konfliktu se všemi jeho znaky. Jednalo se o násilnosti v Bělorusku po prezidentských volbách v roce 2020. Představitelé běloruské opozice přednesli státním orgánům a potažmo také státnímu zastupitelství informace, na základě kterých panovalo podezření, zda určité činy nenaplňují některý z trestných činů spadajících pod zásadu univerzality. Státní zastupitelství ani policie však tyto informace nevyhodnotily jako dostatečné pro zahájení trestního řízení.

Je zahájení vyšetřování na základě univerzální jurisdikce podmíněno přítomností obětí nebo svědků na našem území?

Nikoliv. Zahájení řízení není podmíněno pobytem obětí či svědků v České republice. Pro řízení je stěžejní mít dostatečné množství relevantních informací, které indikuje pravděpodobnost spáchání trestného činu. Samozřejmě pokud tito lidé na území ČR pobývají, je pro orgány činné v trestním řízení jednodušší obstarat potřebné důkazy.

Situací se zabývá tým policistů a státních zástupců

Jak to vypadá z hlediska institucionálního uspořádání v rámci policie a státního zastupitelství? Který útvar se zločiny na základě principu univerzality zabývá?

Je třeba uvést, že v první řadě bylo nutné vyřešit otázku specializace k dozoru nad vyšetřováním těchto trestných činů. Ministr spravedlnosti proto rozhodl o změně vyhlášky o jednacím řádu státního zastupitelství, kdy specializaci určil vrchnímu státnímu zastupitelství. Má to svou logiku i ve

vztahu k možným teroristickým trestným činům, které patří do působnosti těchto orgánů. Spojitost v obstarávání a vyhodnocování důkazů je u obou situací velmi podobná.

Co se týče institucionální stránky vyšetřování, byl zřízen tým jak v rámci policie, tak na státním zastupitelství.

Já jsem bezprostředně po této změně předpisu sestavila v Praze tým složený ze tří státních zástupců – dvou dozorových a jednoho specialisty na případovou i právní analytiku. Dále také jednoho analytika z analytického útvaru, který není státním zástupcem, ale je podporou pro celý tým.

U Národní centrály proti organizovanému zločinu byl rovněž sestaven tým policistů dříve se specializujících na teroristické a extremistické trestné činy. Pro potřeby týmu je k dispozici šedesát policistů, kteří mají za úkol zabývat se prověřováním situace na Ukrajině.

Následně ředitel útvaru k tomuto týmu postavil zálohy, které tvoří policisté z různých částí i expozitur policie. Ty poskytují podporu pro kontakt případných obětí a svědků v jednotlivých regionech.

Masové demonstrace v Minsku po prezidentských volbách v roce 2020 [2]

Z popudu státního zastupitelství vznikla ještě tzv. podpůrná skupina, do které byli přizváni zástupci bezpečnostních služeb a Armády České republiky, kteří mohou poskytovat policii další informace nebo ověřovat informace již získané.

Inspirací nám může být Německo

Inspirovali jste se také jinými státy, jako např. Německem či Nizozemím, které umí zločiny podle mezinárodního práva na základě univerzální jurisdikce dlouhodobě řešit? Tyto země mají za tímto účelem v rámci prokuratury zřízené specializované tzv. *war crimes units*, které se tímto dlouhodobě zabývají a vykazují dobré výsledky.

Od počátku jsme v kontaktu s německými státními zástupci, protože nejen právní úprava, ale i důkazní prostředky, jimiž se získávají relevantní informace, jsou v rámci trestněprávní úpravy obou zemí podobné. Němci mají navíc jednu specialitu v tom, že vedou takzvané strukturované prověřování či vyšetřování, které jim umožňuje zabývat se velkým množstvím relevantních informací, které obecně vyhodnocují a poté teprve sestavují případné skutky, které naplňují trestné činy. My musíme v souladu s trestním řádem nejprve definovat skutek, pro který vedeme řízení, a k němu přiřadit právní kvalifikaci. Pro nás je to tedy v praxi o něco složitější.

S německými kolegy jsme tedy v kontaktu, proběhla i videokonference, v rámci které jsme si vyměňovali poznatky o tom, jak postupujeme. Obecně lze ale říct, že ty postupy jsou velmi podobné.

Který soud v ČR by dané případy po zahájení řízení řešil?

Uplatnila by se standardně obecná, věcná a místní příslušnost, jako u jakéhokoliv jiného trestného činu. Státní zastupitelství se naopak ubírá cestou specializací, ať už na jednotlivých úradech, nebo patřících pouze některému ze stupňů. Příkladem toho je právě Vrchní státní zastupitelství v Praze a v Olomouci.

Kdy padlo rozhodnutí zahájit vyšetřování ve vztahu k Ukrajině?

Samotné řízení bylo zahájeno 30. března, tedy velmi krátce po vypuknutí konfliktu. Řízení zahájily policejní orgány na základě vlastních poznatků,

Mnoho ukrajinských měst bylo v průběhu války přeměněno v sutiny [3]

tedy relevantních informací z veřejných sdělovacích prostředků, z generálního štábu Armády a dalších partnerů policie.

Podat svědectví chce často velkou míru odvahy

Řízení ze strany českých orgánů probíhá již více než tři čtvrtě roku – s jakými největšími překážkami jste se v jeho průběhu setkali?

Z hlediska terminologie je na úvod vhodné říci, že v současné době probíhá fáze prověřování. Případné vyšetřování se zahajuje až ve chvíli, kdy máme konkrétní osobu, proti které můžeme vznést obvinění.

Je zde vícero úskalí. Tím nejzásadnějším problémem je samozřejmě fakt, že na rozdíl od převažujícího počtu trestných činů, kterými se policie obvykle zabývá, se tento konflikt odehrává mimo území České republiky. K páchání trestných činů tak dochází

mimo přímý dosah české policie. To znamená, že nemůže bezprostředně provádět úkony, na které je zvyklá, např. ohledání věcí, osob nebo místa činu. Musí se tak spoléhat jen na informace, které jsou dostupné a ověřitelné z území České republiky, případně pak na mezinárodní právní pomoc. Ta často hraje důležitou roli.

Druhé úskalí souvisí s tím, že hlavní poznatky čerpáme z veřejných zdrojů a z výpovědí zprostředkovaných, tedy nepřímých svědků, kteří se právě teď nacházejí na území České republiky. Navíc jsou Ukrajinci obecně vůči státním institucím včetně policie nedůvěřiví. Často u nich převažuje obava, místy i strach, co všechno může po součinnosti s úřady následovat a negativně se promítnout do jejich soukromých životů. V rámci podávání svědeckých výpovědí v řízení před soudem jsou totiž poté logicky svědci podrobeni i otázkám ze strany obhajoby. Tyto otázky pak mohou evokovat traumatizující zážitky, které není lehké překonat. Podat svědectví chce často velkou míru odvahy.

V rámci Eurojustu vzniká databáze důkazů

Jaké typy důkazů se daří shromažďovat? Pravděpodobně se nejedná jen o svědecké výpovědi.

Policie začala nejprve analyzovat veřejné zdroje a vyslechla všechny novináře, kteří byli jakkoliv účastni na monitorování konfliktu na Ukrajině. Z tohoto prostředí získala velké množství informací, které analyzuje.

Z těchto materiálů policie identifikovala kolem 1500 incidentů, které by mohly vykazovat znaky válečného trestného činu. Jsou spojeny s útoky na civilní infrastrukturu, stylem vedení vojenských operací nebo přímo s útoky na civilisty v obývaných oblastech.

Kupříkladu bylo poškozeno nebo zničeno odhadem více než 38 tisíc civilních objektů včetně podstatné civilní infrastruktury. Policie vytypovala více než 2400 útoků na vzdělávací zařízení a přes 700 nemocnic. A to jsou jen ty incidenty, které identifikovala Česká republika. Je však třeba uvést, že ne každý z těchto incidentů musí poté vykazovat znaky válečného trestného činu.

Naším základním úkolem je pokusit se zajistit veškeré informace, které o těchto incidentech mohou vypovídat, poté je v rámci mezinárodní spolupráce konfrontovat s dalšími informacemi od jiných států, a zajistit je v kvalitě, která by obstála v případném procesu. A to bez ohledu na to, v jakém časovém odstupu budou tyto informace využity před mezinárodním trestním orgánem, či zda vůbec.

Nezastupitelná je v tomto ohledu koordinační role Eurojustu, který by měl mít v příštím roce k dispozici možnost provozovat společnou databázi, do níž by byly ukládány důkazy ve vztahu ke konfliktu na Ukrajině a následně předávány mezi členskými státy. To je podstatné, jelikož my dnes nejsme schopni říci, zda nemáme podobné nebo stejné informace o stejných incidentech napříč Evropou.

Kyjev po ruském bombardování [4]

ГУ ДСНС УКРАЇНИ
У М. КИЄВІ

Spolupracujete v rámci řízení i s mezinárodními institucemi?

Je tu rovněž Mezinárodní trestní soud, v Haagu má Česká republika zastoupení. Státní zástupkyně, která působila i při vyšetřování jugoslávského konfliktu, působí nyní v Haagu a je styčným bodem i pro Českou republiku.

Řízení se podle tiskové zprávy vede pro podezření ze spáchání zločinu použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje podle ustanovení § 411 trestního zákoníku. Neplánujete se zaměřit na další trestné činy dle § 7, např. trestný čin válečné krutosti, perzekuce obyvatelstva a plenění v prostoru válečných operací, a rovněž zločiny proti lidskosti, o nichž máme stále více důvěryhodných informací, že k nim také dochází?

Původně bylo řízení zahájeno právě pro trestný čin použití zakázaného bojového prostředku a ne-

Válečné zločiny spáchané v ukrajinské Buči [5]

dovolené vedení boje, ale v současné době policie prověřuje i řadu dalších skutkových okolností, které mohou naplňovat skutkové podstaty i Vámi jmenovaných trestných činů. V okamžiku, kdy získáme informace o skutcích, které mohou naplnit jiné trestné činy, nemusíme znovu zahajovat nové řízení.

Jedná se o dlouhodobý proces

Jak daleko je řízení? Můžeme brzy předpokládat nějaká konkrétní obvinění?

Trochu jsem to už naznačila v mé předchozí odpovědi. Ta ambice v současné době je kvalitně zachytit informace, které mohou v budoucích trestních procesech před soudem posloužit jako důkaz. Zda se na území České republiky někdy podaří policii zajistit osobu, která bude za tyto skutky trestně odpovědná, to nemohu v této chvíli nijak garantovat, ani to neumím předvídat. Spíše předpokládám, že podstatná většina našich informací bude cestou mezinárodní pomoci předána, ať už Ukrajině, Mezinárodnímu trestnímu soudu, nebo případně ad hoc vzniklému tribunálu.

Co se týče skutků, které by se dotýkaly úmrtí našich občanů na Ukrajině, nebo i trestných činů spáchaných našimi občany na daném území, těmi bychom se určitě zabývali. V těchto případech by byla vyšší pravděpodobnost, že by se tyto osoby v řízení před soudem mohly objevit. V této chvíli by však jakékoliv odhady časového horizontu byly spekulací. Slovy jednoho ze švýcarských prokurátorů: „Možná, že sbíráme důkazy pro budoucí generaci“.

Fotografie

- [1] Vrchní státní zástupkyně Lenka Bradáčová. Lenka Bradáčová (2017), autor: Jindřich Nosek (NoJin), 6. říjen 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [2] Masové demonstrace v Minsku po prezidentských volbách v roce 2020. 2020 Belarusian protests - Minsk, 20 September p0040, autor: Homoatrox, 20. září 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.
- [3] Mnoho ukrajinských měst bylo v průběhu války přeměněno v sutiny. Russia Ukraine War - Day 41: Buildings in ruin, bodies found, autor: manhhai, 5. duben 2022, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.
- [4] Kyjev po ruském bombardování. Kyiv after Russian shelling, 2022-10-10 (073), autor: Main Directorate of the State Emergency Service of Ukraine in Kyiv, 10. říjen 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0.
- [5] Válečné zločiny spáchané v ukrajinské Buči. Russia Ukraine War autor: manhhai, 2. duben 2022, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

Kulatý stůl: Jsou mezinárodní sankce uvalené na Rusko dostatečné?

Le Minh Tam

Centrum pro mezinárodní humanitární a operační právo (CIHOL) uspořádalo v listopadu 2022 na půdě Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci kulatý stůl na téma mezinárodní sankce v kontextu ruské agrese. Pozvaní hosté přiblížili podmínky pro použití sankcí, jak působí sankce na národní úrovni a jak dopadají na Rusko.

Do debaty přispěli Otakar Foltýn (náčelník Vojenské policie a člen CIHOL), Petr Stejskal (člen CIHOL a katedry mezinárodního a evropského práva PF UP), Magdaléna Plevová (právní expertka z Finančního analytického úřadu), Michael Romancov (expert na geopolitiku) a Karel Svoboda (odborník na politickou ekonomii).

Vojenský pohled na situaci na Ukrajině očima plukovníka Foltýna

Začátek kulatého stolu o mezinárodních sankcích v kontextu ruské agrese uvedl Petr Stejskal a představil pozvané odborníky. Debatu o mezinárodních sankcích otevřel jako první Otakar Foltýn, který posluchačům popsal postup ruské armády od února po operační stránce a dopad sankcí po vojenské stránce.

Dle Foltýna se Rusko pokusilo o strategický šok v podobě extrémně hlubokého průniku, jehož cílem bylo obsazení Kyjeva, likvidace prezidenta a zrušení řetězce velení na Ukrajině. Zmínil také, že Rusko počítalo s rychlým obsazením a paralyzací klíčových oblastí jako je Kyjev, Charkov, Doněcká a Luhanská oblast, jižní Ukrajina, Cherson a Záporožská Ukrajina. Proč se to nepodařilo? „Rusko uvěřilo vlastní propagandě a čekalo, že se Ukrajinci vzdají a dojde k anexi jako na Krymu v roce 2014,“ uvedl plukovník Foltýn.

Pokus o strategický šok označil Foltýn jako první fázi konfliktu, která trvala sedm až deset dní. V této fázi nebyla ruská armáda schopná využít letecké převahy a užila zejména pozemní sílu, kterou nestačila pokrýt všechny boční koridory území kvůli

Petr Stejskal a Magdaléna Plevová [1]

počátečnímu hlubokému průniku. Tím poskytla výhodu Ukrajincům, kteří ruské vojáky postupně vytlačili zpátky.

Sahají Rusové na dno svých zásob zbraní?

Z první fáze se konflikt přeměnil do konvenční fáze boje, ve kterém je klíčové především průmyslové zásobování armády a vysoké množství munice. V této druhé fázi probíhá vzájemný souboj a důležitou roli hraje palebná síla. Jako hlavní problém Rusů vidí plukovník Foltýn v tom, že jim chybí základní suroviny pro výrobu zbraní. I přes zásoby konvenčních zbraní má Rusko zásadní problém s dodávkami. Rusům údajně chybí k výrobě zbraní čipy a software, kvůli čemuž nemohou vyrábět sofistikované munice. Příčinou jsou západní sankce, v důsledku nichž musí Rusko při výrobě improvizovat.

Podle Foltýna je tenčení ruských zásob ukazatelem toho, že sankce fungují. Dle jeho slov spotřebovalo Rusko sklady sofistikovaných zbraní. Důkazem je i skutečnost, že na pozemní cíle používají Rusové

rakety S-300, které jsou pro zasažení územních cílů nepřesné a slouží především k obranným účelům. „*Rusko není schopné vyrábět sofistikované zbraně dostatečně rychle, aby mohlo vyrovnat svoje ztráty v boji,*“ dodává plukovník.

Podle Foltýna by zavedené sankce mohly být ještě tvrdší a důraznější, jelikož neexistuje závažnější porušení Charty OSN než takové, kterého se dopustilo Rusko.

Sankce jako nástroj k donucení dodržování mezinárodního práva

Jako druhý v panelu vystoupil Petr Stejskal, který blíže vysvětlil mezinárodní právní rámec sankcí, jejich roli a podmínky.

Posluchači se dozvěděli o konkrétních podmínkách použití sankcí. Při uvalení sankcí musí dojít k porušení mezinárodního práva, které je státu přičitatelné. Rusko ozbrojeným útokem proti Ukrajině porušilo zákaz použití síly a dopustilo se tak aktu agrese vůči území jiného státu. „*Ž procesní roviny musí dojít k výzvě porušujícího státu, aby své porušení napravil. Ze strany Ruska ale v tomto ohledu není žádná vůle jednat,*“ vysvětluje jednu z dalších podmínek Stejskal. Dalšími podmínkami jsou subsidiarita a přiměřenost. Vzhledem k tomu, že Rusko porušilo nejzávažnější pravidla mezinárodního práva, je zde širší prostor pro tvrdší sankce.

Účelem sankcí není trestat, ale donutit ke změně chování porušujícího státu. Ve chvíli, kdy porušující stát od protiprávního chování upustí, musí být sankce zrušeny. „*Tó se ale v případě ruské agrese nezdá jako pravděpodobné,*“ pokračuje ve výkladu Stejskal. V průběhu ozbrojeného konfliktu se Rusové dopouští zakázaného způsobu vedení boje a válečných zločinů.

„*Obvykle se sankce týkají především porušitele a dotčeného státu. Při porušení nejzávažnějších pravidel mezinárodního práva je zde aktivace a oprávnění všech států přistoupit k sankcím. Pro porušení mezinárodního práva Ruskem přijalo sankce okolo 40 států, přičemž jde převážně o státy z EU, vedle nichž se zapojily USA, Kanada, Jižní Korea, Japonsko a další,*“ dozvídají se dále posluchači. Přijaté sankce představují osmý sankční balíček, jenž navazuje na sankce z roku 2014, ke kterým státy přistoupily po anexi Krymu. Sank-

ce je postiženo nejen Rusko, ale také například Bělorusko, a to v důsledku zapojení do vojenské invaze na Ukrajinu.

Závažné porušení mezinárodního práva si vyžádalo tvrdé sankce

Sankce se přijímají formou nařízení Rady či rozhodnutí Rady EU. Státy ukládající sankce se samy dopouštějí porušení pravidla či závazku vůči porušujícímu státu, které by za jiných okolností bylo zakázáno. V případě Ruska se jedná například o omezení vývozu a dovozu, zákaz vstupu ruských silničních dopravců a další opatření.

EU přijala osmý sankční balíček proti Rusku [2]

Po únorové ruské agresi státy uložily i takové sankce, jež Stejskal hodnotí jako méně časté. Příkladem je dohoda mezi EU a USA o zmrazení rezerv ruské centrální banky. Rezervy činí přes 600 miliard dolarů, s kterými Rusko nemůže po zmrazení nijak disponovat a převádět. Dále došlo k odstřižení několika soukromých ruských bank od systému SWIFT,[1] čímž se pro Rusko ztížily obchod a kapitálové toky.

Sankce mohou být uvaleny i na jednotlivé osoby. V souvislosti s ruskou agresí se na sankční seznam dostalo více než 1200 osob – mezi ně patří ruský prezident Vladimir Putin, ruští oligarchové, poslanci Státní dumy a další. Sankce vůči lidem spočívají v omezení pohybu na evropském území a zmrazení jejich majetku.

Jaký dopad mají sankce na národní úrovni?

Mezinárodní sankce formou unijního nařízení jsou přímo účinné, působí tak na všechny. V návaznosti na přímo použitelné předpisy je na české právní úrovni přijat zákon č. 69/2000 Sb., o provádění mezinárodních sankcí. Tento zákon upravuje, v jakých oblastech se uplatňují omezení a zákazy a jaké povinnosti z toho všem vyplývají.

Sankce zakazují nákup a dovoz surové ropy z Ruska do EU [3]

Magdaléna Plevová jakožto další odborník debaty přiblížila posluchačům působení Finančního analytického úřadu (FAÚ) při postupu provádění mezinárodních sankcí na vnitrostátní úrovni. Plevová popsala FAÚ jako centrální místo, kam se podávají oznámení o sankciovaném majetku nebo o osobě ze sankčního seznamu.

Po oznámení probíhá šetření a s majetkem se již nesmí nakládat, dokud se nerozhodne o tom, zda se majetek zmrazí. Povinné osoby jako jsou například banky, právnické osoby napojené na osoby ze sankčního seznamu, právnické profese a další musí informovat FAÚ, zda je jejich klient napojen na osoby ze sankčního seznamu. Plevová také upozorňovala na mezery v zákoně o provádění mezinárodních sankcí, jelikož ne vždy šlo prokázat napojení na sankcionované osoby a docházelo tak k obcházení sankcí. Kvůli tomu došlo k novelizaci zákona. Současná právní úprava stanovuje oznamovací povinnost, pokud při uzavírání smlouvy existuje podezření, že se na jednu ze stran vztahují mezinárodní sankce, přestože podezření nelze jistě prokázat.

Kromě vydávání oznámení o zmrazení majetku je FAÚ také oprávněn povolit výjimku ze zmrazení majetku. Plevová informovala, že úřad udělil

přibližně stovku výjimek. FAÚ tak může učinit po splnění podmínek k udělení výjimky, jež vyplývají z nařízení Rady.[2] Jako příklad lze uvést povolení podnikateli vyvézt zboží pro humanitární účely.

Rusko není v sankčním režimu poprvé

„V Rusku se sankce vnímají jako nespravedlivé a v rozporu s mezinárodním právem,“ popisuje ruské vnímání sankcí Michael Romancov. Podle něj Rusko po anexi Krymu nabylo dojmu, že se mu nic nemůže stát. Rusko bylo přesvědčeno o tom, že se EU na sankcích neshodne, a pokud ano, sankce by dle Ruska nebyly dlouhodobě udržitelné. Západní státy ovšem po vojenské invazi prokázaly opak.

Při ohlédnutí do moderní historie Ruska Romancov připomíná, že sankční režim nebyl vůči Rusku uplatněn poprvé: „*Již během období carského Ruska při anexi Krymu byl uvalen zákaz exportu obilí nebo při počátku ustanovení vlády bolševiků bylo Rusko diplomaticky izolováno kvůli neochotě bolševiků splatit dluhy.*“ Tehdy docházelo k obcházení sankcí prostřednictvím tichých dohod s Německem či Tureckem. Podle Romancova je ruská vláda přesvědčena o tom,

že sankce Rusko ustálo už dříve, proto je zvládne i nyní. V současné době Rusko navazuje spolupráci se zeměmi jako je Írán nebo KLDR.

Stále klesající ruská ekonomika

„Sankce budou mít ale stále intenzivnější dopad na ruskou ekonomiku,“ tvrdil na závěr svého výkladu Romancov. Na něj navázal Karel Svoboda, který přiblížil dopady sankcí po ekonomické stránce. Po zmrazení ruské centrální banky a odstřižení některých ruských bank od systému SWIFT se podle Svobody Rusku sice ztížilo provádění mezinárodních plateb, ale následky ekonomických sankcí nedosahují takové míry, aby Rusko ekonomicky padlo. Připomíná také, že ruská centrální banka přijala rychlá opatření, kterými se podařilo zabránit propadu rublu.[3]

Co Svoboda považuje jako mnohem viditelnější dopad sankcí, je odchod zahraničních firem. Rusové v důsledku toho nahradili zahraniční firmy svými vlastními. Na sociálních sítích to sice vyvolalo ze strany západních zemí posměšné komentáře, avšak i tak tato náhrada pomohla dle Svobody ke zmírnění dopadu sankcí.

EU uzavřela přístup ruskému obchodnímu loďstvu [4]

„Rusku se podařilo vyvolat dojem, že se nic neděje,“ popisuje Svoboda. Ruské elity se tváří, že sankce ustojí, protože Rusko je dost silné. Chybějící dovoz se Rusko snaží nahradit paralelním dovozem. Rusové tak uvádí na trh výrobky s nižší cenou bez ochranné známky či průmyslového vzoru. Takový dovoz poskytuje například Turecko nebo Uzbekistán. Svoboda dále vidí problém v nedostatku spotřebního zboží. Rusku dlouhodobě chybí díly pro letadla, a tak dochází k jejich „kanibalizaci“. To znamená, že dochází k rozebrání nepotřebných strojů a použití využitelných dílů k výrobě „nového“ letadla.

Dle Svobody dojde k postupné primitivizaci ruské ekonomiky v podobě nahrazování zjednodušených výrobků. Celková ekonomická úroveň klesne. Jako příklad uvádí i státy, jež se v sankčním režimu nachází dlouhodobě, a to Írán a Kubu. Právě státy, na které už sankce uvaleny jsou, nemají takovou obavu s Ruskem spolupracovat.

Konec sankcí vůči Rusku je v nedohlednu

Debata o ruské agresi byla již druhou událostí pořádanou CIHOL při právnické fakulty Univerzity Palackého. První kulatý stůl se konal krátce po vojenské invazi Ruska na Ukrajinu. Akce byly přístupné veřejnosti a zároveň jsou dostupné online na univerzitním YouTube kanále, čímž se rozšířil dosah posluchačů.

Na závěr kulatého stolu měli posluchači možnost položit otázky. Jeden z dotazů se týkal například efektivity sankcí a jejich obcházení. „*Samotná sankce sice nemůže odradit od vojenské akce, ale zároveň je sankcemi Rusko oslabeno tak, že se nemůže zásobovat municí,*“ odpovídal Svoboda. Problém obcházení sankcí komentovala také Plevová. Zmínila například zákaz dovozu aut do Ruska – zákaz však neplatí na Bělorusko, čímž dochází ze strany Ruska k obcházení zákazu dovozem právě přes Bělorusko. Mezi další státy figurující v obcházení sankcí jmenovala Kazachstán, Srbsko nebo Gruzii.

Každý z pozvaných hostů přispěl do debaty o dopadu sankcí z různých odvětví, a tím přiblížili posluchačům širší kontext sankcí v mezinárodním právu. Odborníci se shodli na tom, že vzhledem k přístupu ruské vlády si budou muset Rusové zvykat na to, že od sankcí jen tak upuštěno nebude a budou přicházet jen další.

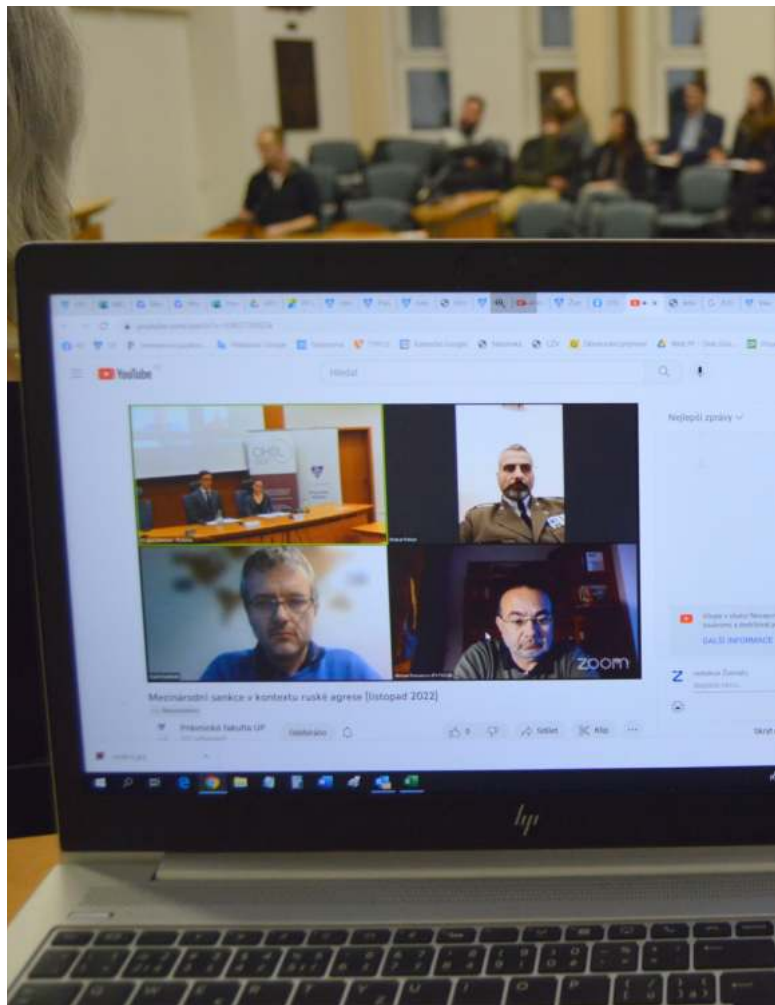
Poznámky

- [1] SWIFT - Společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci.
- [2] Nařízení Rady (EU) 2022/263 ze dne 23. února 2022, o omezujících opatřeních v reakci na uznání nezávislosti území Doněcké a Luhanské oblasti Ukrajiny, která nejsou pod kontrolou vlády, a vyslání ruských ozbrojených sil na tato území.
- [3] Ruská centrální banka navýšila úrokovou sazbu z 9,5 % na 20 %. Dále zakázala převádět devizy do zahraničí. K tomu vydala příkaz, aby ruské podniky směnily na rubly 80 % svých devizových příjmů.

Fotografie

- [1] Petr Stejskal a Magdaléna Plevová. autor: Právnická fakulta Univerzity Palackého, 25. listopad 2022.
- [2] EU přijala osmý sankční balíček proti Rusku. Flags of EU and Ukraine, autor: Andrew Bossi from Laurel, MD, USA, 11. srpen 2008, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0.
- [3] Sankce zakazují nákup a dovoz surové ropy z Ruska do EU. Imperial Oil Refinery, autor: TheKurgan, 11. duben 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.
- [4] EU uzavřela přístup ruskému obchodnímu loďstvu. COSCO SHIPPING LEO (2018) (40642270240), autor: kees torn, 30. květen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0.
- [5] Kulatý stůl byl i streamovaný online. autor: Právnická fakulta Univerzity Palackého, 25. listopad 2022.

Kulatý stůl byl i streamovaný online [5]

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Jan Lhotský

Akademické diskuse o vytvoření zvláštního tribunálu pro zločin agrese vůči Ukrajině pokračují

Dalibor Jirda

S posledními úspěchy ukrajinské armády stále častěji zaznívají debaty o tom, jak se vlastně budou v budoucnu vyšetřovat a soudit zločiny spáchané v rámci ruské invaze na Ukrajinu. Problematickým je zde především zločin agrese, pro nějž někteří odborníci navrhuji zřídit zvláštní soudní tribunál. Je však tato varianta vhodným řešením? A byl by takový návrh vůbec reálně proveditelný?

Zločiny podle mezinárodního práva

Katalog zločinů podle mezinárodního práva tvoří čtyři kategorie zločinů – válečné zločiny, zločiny proti lidskosti, zločin genocidy a zločin agrese. U těchto zločinů platí, že není zapotřebí jejich zakotvení na národní úrovni, aby z nich bylo možné vyvodit individuální trestněprávní odpovědnost. K jejich řešení byl na popud OSN vytvořen Mezinárodní trestní soud (MTS) v Haagu, jehož zakládajícím dokumentem je Římský statut z roku 1998.

Zločiny na mezinárodní úrovni byly až do založení MTS stíhány buď skrze vnitrostátní orgány jednotlivých států nebo skrze ad hoc tribunály. Takovým tribunálem byl např. Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku po druhé světové válce nebo Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii.

Vnitrostátní trestní řízení má dnes standardně přednost před řízením u nadnárodních orgánů. Tuto přednost, označovanou také jako princip komplementarity, zmiňuje rovněž Římský statut v čl. 17 odst. 1 písm. a), který přípustnost projednání věci před MTS podmiňuje tím, že vyšetřování nebo stíhání nevede stát, do jehož jurisdikce věc spadá, případně je takový stát „neochoten nebo neschopen skutečně vést vyšetřování nebo stíhání“.

Hlavní žalobce MTS Karim Khan [1]

Z uvedených zločinů je z hlediska vyšetřování a souzení problematický především zločin agrese, který dle čl. 8 bis Římského statutu spočívá v zahájení a vedení útočné války, a to osobou ve vedoucím postavení. V poměrech Ruské federace se tak bavíme zejména o tzv. velké trojce v podobě prezidenta Vladimira Putina, premiéra Michaila Mišustina a ministra zahraničních věcí Sergeje Lavrova. Reálný okruh osob, kterých se daný zločin týká, však bude pravděpodobně širší a zahrne například ruského ministra obrany Sergeje Šojgua či náčelníka generálního štábu Valerije Gerasimova.

Volání po zřízení zvláštního tribunálu

Po řešení uvedených zločinů na mezinárodní úrovni volá i samotná Ukrajina. „*Stávající soudní instituce nemohou dohnat k zodpovědnosti všechny viníky. Je tím pádem potřeba zvláštního tribunálu pro rozsouzení zločinů ruské agrese proti Ukrajině,*“ uvedl ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskij na videonahrávce přehrané v červenci letošního roku na konferenci v Haagu.

Ačkoliv Ukrajina ani Ruská federace nejsou smluvními stranami Římského statutu, MTS se událostmi

na Ukrajině zabývat může. Ukrajina totiž skrze jednostranné prohlášení podle čl. 12 odst. 3 Římského statutu umožnila MTS vyšetřovat a stíhat zločiny spadající do jurisdikce Soudu spáchané na jejím území od 21. listopadu 2013. Mezinárodní trestní soud je tak nadán jurisdikcí vyšetřovat válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a genocidu, ke kterým by případně došlo na ukrajinském území. Hlavní prokurátor MTS Karim Khan zahájil vyšetřování pro podezření ze spáchání zločinů spadajících do jurisdikce Soudu na začátku března 2022, tedy zhruba týden po zahájení vojenské invaze na Ukrajinu.

Ve vztahu ke zločinu agrese však Ukrajina podobné prohlášení učinit nemohla. To by totiž dle současného znění Římského statutu vyžadovalo souhlas všech dotčených států, tedy mimo jiné i souhlas Ruské federace. Akademické diskuze se tak v tuto chvíli soustředí především na zločin agrese, k jehož

Sergej Lavrov, ministr zahraničních věcí Ruské federace [2]

vyšetřování a souzení momentálně není povolán žádný mezinárodní orgán.

Nutnost řešení (nejen) zločinu agrese skrze mezinárodní tribunál přitom dle názoru americké profesorky mezinárodního práva Oony A. Hathaway vyplývá ze tří důvodů. První je symbolický a spočívá v tom, že ruská agresivní válka poškodila nejen Ukrajinu, ale celé mezinárodní společenství. Druhý důvod je praktický - existují totiž imunity, které by pravděpodobně bránily domácímu stíhání malého počtu ruských a běloruských představitelů, včetně prezidenta Vladimira Putina, a které by se u mezinárodního tribunálu dle jejího názoru nejspíše neuplatnily. Třetí je pak představován částečným rozporem s ukrajinskou Ústavou, která neumožňuje ad hoc zřízení čistě vnitrostátního speciálního tribunálu.

Možné podoby tribunálu

První zmínka o možném zřízení zvláštního tribunálu zazněla již v únoru 2022 v článku britského právníka Philippa Sandse, který doporučil zřídit mezinárodní zvláštní tribunál jako doplněk k MTS. Zatímco MTS by pokrýval zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a (potenciálně) zločin genocidy, zvláštní tribunál by měl na starosti pouze zločin agrese. Tento způsob rozdělení jurisdikcí je zatím považován za primární řešení a dosud jej podpořila například Rada Evropy nebo i samotná Ukrajina.

Stále ale zůstává otázkou, jak tribunál vůbec zřídit. Jednou variantou je zřízení zvláštního soudu skrze OSN, díky čemuž by byla maximálně zajištěna legitimita takového tribunálu (stejným způsobem došlo i ke zřízení zvláštního tribunálu pro Jugoslávii nebo pro Rwandu) a především by odpadl problém s personální imunitou dotčených osob.[1] Kompetenci k takovému kroku však má v rámci OSN pouze Rada bezpečnosti, v níž Ruská federace disponuje právem veta. Představa o zřízení tribunálu pomocí Rady bezpečnosti je tak v tuto chvíli utopická.

Jako pravděpodobnější se proto jeví zřízení tribunálu skrze mezinárodní smlouvu mezi Ukrajinou a dalšími státy, kterou by případně politicky podpořilo Valné shromáždění OSN nebo Rada Evropy. Mezinárodní smlouvou byl koneckonců zřízen i samotný MTS.

Jistou alternativou k tomuto přístupu může být také novelizace Římského statutu tak, aby došlo ke sjednocení podmínek výkonu jurisdikce MTS u všech čtyř kategorií zločinů. Pro tuto změnu však prozatím není dostatečná politická vůle.

Překážka v podobě imunity

Někteří odborníci upozorňují, že možnosti případného tribunálu by mohly být omezené v důsledku tzv. personální imunity. Tato imunita vyplývá z obyčejového mezinárodního práva a její smysl spočívá v zajištění možnosti vykonávat určité státní funkce bez vnějších omezení či nátlaků, včetně těch právních. Tím je chráněna svrchovanost a nezávislost států. Osoby, kterým tato imunita svědčí, se tak mohou vyhnout právnímu stíhání před soudy jiných zemí.

Personální imunita se omezuje pouze na nejvyšší státní představitele, tedy hlavy států, premiéry či ministry zahraničních věcí. V poměrech Ruské federace se jedná zejména o velkou trojku (Putin, Lavrov, Mišustin). Například ruský ministr obrany Sergej Šojgu by však do této kategorie již pravděpodobně nespadal.

Na překážku v podobě personální imunity upozorňuje Kevin J. Heller, který uvádí, že případný ad hoc mezinárodní tribunál by musel respektovat personální imunitu hlavních ruských představitelů stejným způsobem, jakým by ji musely respektovat národní soudy Ukrajiny. S tímto závěrem se ztotožňuje i česká profesorka mezinárodního práva Veronika Bílková, která k problematice personální imunity dodává, že *„pokud jednotlivé státy nemají pravomoc stíhat hlavní představitele jiných států, těžko mohou ustavit orgán, který by takovou pravomoc měl.“*

Volodymyr Zelenskyj při videokonferenci přehrávané na mezinárodní konferenci v Haagu [3]

Opačného názoru jsou Astrid R. Coracini nebo Jennifer Trahan, které uvádějí, že na rozdíl od národních soudů je v případě mezinárodních trestních soudů personální imunita omezena. Odkazují se přitom na některá dosavadní rozhodnutí jako je například rozsudek MTS ve věci soudánského prezidenta Al-Bašíra. MTS zde došel k závěru, že personální imunita se vůči mezinárodním soudům s ohledem na jejich zvláštní povahu neuplatní. Autorky však samy ve svém příspěvku uznávají, že právní zdůvodnění v dané věci je vnímáno právní veřejností jako kontroverzní.

Prozatím tedy nelze s jistotou říci, jakým způsobem by případný tribunál s překážkou v podobě personální imunity naložil. Pro budoucnost dané právní problematiky by však takové rozhodnutí mohlo být velmi zajímavé.

Putin před soudem? Těžko.

Navzdory potenciálním právním problémům s imunitou zůstává největší problém ve vztahu k souzení předních ruských představitelů za zločin agrese i nadále v praktické rovině. Dokud tyto osoby totiž zůstávají u moci, šance na jejich postavení před

soud je minimální. Naopak pokud by došlo k pádu současného ruského režimu, stíhání těchto osob by sice teoreticky možné bylo, pravděpodobnost jejich faktického předání z Ruské federace je však minimální.

Poznámka

[1] Rezoluce Rady bezpečnosti mají na základě čl. 103 Charty OSN přednost před jinými závazky dle mezinárodního práva.

Zdroje

- Bílková, V. (2022). Zřídit, nebo nezřídit? Zvláštní tribunál pro Ukrajinu a stíhání zločinů podle mezinárodního práva. *Trestněprávní revue*, 2022 (č. 2), s. 76.
- Bílková, V., Ditrichová, P. (2022). Akt agrese? Zločin agrese? Ruský útok na Ukrajinu z pohledu mezinárodního práva. *Bulletin Advokacie*, 2022 (č. 5), s. 15.
- Coracini, A.R., Trahan, J. (2022). The Case for Creating an International Tribunal to Prosecute the Crime of Aggression Against Ukraine (Part VI): on the Non-Applicability of Personal Immunities. Získáno z <https://www.justsecurity.org/84017/the-case-for-creating-a-special-tribunal-to-prosecute-the-crime-of-aggression-committed-against-ukraine-part-vi-on-the-non-applicability-of-personal-immunities/>
- Hathaway, O.A. (2022). The Case for Creating an International Tribunal to Prosecute the Crime of Aggression Against Ukraine

Budova Mezinárodního trestního soudu v Haagu [4]

(Part I). Získáno z <https://www.justsecurity.org/83117/the-case-for-creating-an-international-tribunal-to-prosecute-the-crime-of-aggression-against-ukraine/>

Heller, K.J. (2022). Creating a Special Tribunal for Aggression Against Ukraine Is a Bad Idea. Získáno z: <https://opiniojuris.org/2022/03/07/creating-a-special-tribunal-for-aggression-against-ukraine-is-a-bad-idea/>

Heller, K.J. (2022). The AU's Position on Personal Immunity: A Response to Coracini & Trahan. Získáno z <http://opiniojuris.org/2022/11/09/the-aus-position-on-personal-immunity-a-response-to-trahan/>

Heller, K.J. (2022). The Best Option: An Extrordinary Ukrainian Chamber for Aggression. Získáno z <https://opiniojuris.org/2022/03/16/the-best-option-an-extraordinary-ukrainian-chamber-for-aggression/>

Komarov, A., Hathaway, O.A. (2022). Ukraine's Constitutional Constraints: How to Achieve Accountability for the Crime of Aggression. Získáno z <https://www.justsecurity.org/80958/ukraines-constitutional-constraints-how-to-achieve-accountability-for-the-crime-of-aggression/>

Sands, P. (2022). Putin's use of military force is a crime of aggression. Získáno z <https://www.ft.com/content/cbbdd146-4e36-42fb-95e1-50128506652c>

Trahan, J. (2022). The Need to Reexamine the Crime of Aggression's Jurisdictional Regime. Získáno z <https://www.justsecurity.org/80951/the-need-to-reexamine-the-crime-of-aggressions-jurisdictional-regime/>

We must create a Special Tribunal on the crime of aggression against Ukraine - address by President Volodymyr Zelenskyy to the participants of the public debate "War and Law" in Paris.

Získáno z: <https://www.president.gov.ua/en/news/mayemo-stvoriti-specialnij-tribunal-shodo-zlochynu-agresiyi-78285>

Zelenskyy volá po zřízení speciálního tribunálu k ruskému útoku na Ukrajinu (2022, červenec 14). České noviny. Získáno z <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zelenskyy-vola-po-zrizeni-specialniho-tribunalu-k-ruskemu-utoku-na-ukrajinu/2231388>

Fotografie

- [1] Hlavní žalobce MTS Karim Khan. ICC Prosecutor Karim Asad Ahmad Khan QC sworn in today at the seat of the International Criminal Court, zdroj: ICC-CPI.
- [2] Sergej Lavrov, ministr zahraničních věcí Ruské federace. Sergey Lavrov Minister of Foreign Affairs of Russia delivers speech at the Conference on Disarmament, autor: UN Photo / Emmanuel Hungrecker, UN Geneva, 20. březen 2019, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.
- [3] Volodymyr Zelenskyy při videokonferenci přehrávané na mezinárodní konferenci v Haagu. autor: President of Ukraine, 14. červenec 2022, zdroj: president.gov.ua, CC BY-NC-ND 4.0.
- [4] Budova Mezinárodního trestního soudu v Haagu. International Criminal Court 2018, autor: justflick, 6. srpen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [5] Následky války v obci Novoselivka. IMG_0993, autor: Oleksandr Ratushniak / UNDP, Ukraine, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0.

Následky války v obci Novoselivka [5]

Odškodnění pro oběti zločinů v Kongu: Mezinárodní trestní soud bude reparace v případě Ntaganda projednávat znovu

Roman Točáček

Mezinárodní trestní soud vyhověl odvolání v případě reparací za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti spáchané v Konžské demokratické republice v letech 2002-2003 a nařídil opětovné projednání a rozhodnutí o náhradě škody pro oběti těchto zločinů.

Rozhodnutí o vině a trestu pro Bosco Ntagandu

V červenci 2019 uznal projednací senát Mezinárodního trestního soudu, jehož předsedou byl český soudce Robert Fremr, Bosco Ntagandu, jakožto vůdčí postavu skupiny označované jako Vlastenec-ké síly za osvobození Konga, vinným ze spáchání 18 válečných zločinů a zločinů proti lidskosti mezi lety 2002 a 2003. Ve třech případech byl Ntaganda uznán vinným jako přímý pachatel a v 15 případech jako nepřímý spolupachatel. Za uvedené zločiny byl rozhodnutím z listopadu 2019 Ntagandovi vyměřen trest odnětí svobody v trvání 30 let, což představuje nejdelší trest, jenž byl za dobu existence Mezinárodního trestního soudu uložen.

Proti uvedenému rozhodnutí se Ntaganda odvolal, jak do viny, tak také do výše uloženého trestu. Odvolací senát rozhodl o odvolání podaném ze strany obhajoby na konci března 2021, když jej zamítl a potvrdil tak toto rozhodnutí. O obou těchto rozhodnutích jsme referovali již dříve (viz Bulletin prosinec 2019, s. 13, a Bulletin květen 2021, s. 11).

V březnu 2021 uložil projednací senát Mezinárodního trestního soudu Ntagandovi, jakožto odsouzenému válečnému zločinci, povinnost nahradit škodu způsobenou obětem jím spáchaných válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, ve výši 30.000.000 USD (viz Bulletin říjen 2021, s. 13). Vzhledem ke skutečnosti, že samotný odsouzený byl označen za nemajetného, kdy za tohoto stavu není v jeho silách vyčíslenou škodu uhradit, byl o spolupodílení se na úhradě vyčíslené náhrady škody požádán speciál-

Bosco Ntaganda při vyhlášení rozhodnutí o odvolání v září 2022 [1]

ní Fond Mezinárodního trestního soudu pro oběti (*Trust Fund for Victims*).

Odvolání proti rozhodnutí o náhradě škody

Proti rozhodnutí projednacího senátu Mezinárodního trestního soudu, jímž byla stanovena výše náhrady škody, byla podána dvě odvolání. První z nich bylo soudu předloženo odsouzeným Ntagandou, druhé pak ze strany jedné ze dvou skupin obětí zločinů, za jejichž spáchání byl Ntaganda odsouzen.

Obhajoba ve svém odvolání představila 13 důvodů, pro které má za to, že by rozhodnutí z března 2022 mělo být v plném rozsahu zrušeno. Ze strany právních zástupců části obětí bylo proti uvedenému rozhodnutí vzneseno sedm námitek. Soud tyto v souhrnu označil za komplexní, složité a vzájemně se často překrývající.

Jak strana obhajoby, tak strana zástupců části obětí rozporuje mj. způsob stanovení počtu obětí a osob postižených válečnými zločiny a výsledek tohoto

vyčíslení, v důsledku čehož mělo dojít souběžně k nesprávnému stanovení výši náhrady škody. Obhajoba se domnívá, že projednací senát ve svém rozhodnutí stanovil počet obětí vyšší v porovnání se skutečností. Zástupci obětí naopak požadují rozšíření dosavadního okruhu osob oprávněných k čerpání stanovených reparací. Obdobně se ve svých odvoláních vyjadřují strany i ve vztahu k samotné výši reparací.

Nad výše uvedené obhajoba v odvolání napadá březnové rozhodnutí z hlediska práva na dostatečné odůvodnění a také z hlediska důkazního, kde vznáší např. argumenty týkající se konceptu transgenerační újmy či přerušení řetězce příčinné souvislosti mezi jednáním a způsobenou újmou.

Rozhodnutí o odvolání

Mezinárodní trestní soud svým odvolacím senátem jednomyslně rozhodl v září 2022 společně o odvolání odsouzeného Ntagandy a právních zástupců jedné ze dvou skupin obětí válečných zločinů spáchaných Konžské demokratické republiky, když zrušil rozhodnutí projednacího senátu z listopadu 2021.

Odvolací instance shledala v prvostupňovém rozhodnutí hned několik nedostatků a vyhověla tak tvrzením odvolatelů, dle jejichž názoru se rozhodnutí z listopadu 2021 nedostatečně zaměřuje na vymezení počtu obětí, a to jak těch potenciálních, tak těch skutečných. Odvolací senát taktéž dospěl k závěru, že prvé rozhodnutí postrádá náležité výpočty škody a s nimi související odůvodnění při stanovení její výše. Obdobně označila za chybu skutečnost, že v předešlých rozhodnutích nebyl stanoven mechanismus, na jehož základě by byl Fond pro oběti schopen posoudit oprávněnost nároků konkrétních obětí a pro tento nestanovil ani jeho základní parametry, ačkoliv je tento požadavek pro spravedlivé vyplacení náhrad klíčový. Stejně tak odvolací instance akcentuje problematiku transgenerační újmy a dokazování tohoto druhu újmy, obdobně jako nedostatečné odůvodnění a nevěnování dostatečné pozornosti některým důkazním otázkám.

Ve světle pochybení, které shledal odvolací senát Mezinárodního trestního soudu, a v důsledku skončení mandátu dvou ze soudců senátu původního, byla věc přikázána odlišnému projednacímu senátu k novému projednání a rozhodnutí při zohlednění nadepsaných výtek odvolací instance.

Zdroje

Platform for Peace and Humanity. ICC: Weekly News Recap (12-18 September 2022): Appeals Chamber Ordered Trial Chamber to Issue a New Reparation Order in the Ntaganda Case. 18. září 2022. Dostupné: <https://peacehumanity.org/2022/09/18/weekly-news-recap-12-18-september-2022/#1>

International Criminal Court. Ntaganda Case: Appeals Chamber directs the Trial Chamber to issue a new reparations order. 12. září 2022. Dostupné: <https://www.icc-cpi.int/news/ntaganda-case-appeals-chamber-directs-trial-chamber-issue-new-reparations-order>

International Commission of Jurists. Kenyan section. ICC Appeals Chamber reverses Trial Chamber VI reparations order in Ntaganda case. 23. září 2022. Dostupné: <https://icj-kenya.org/news/icc-appeals-chamber-reverses-trial-chamber-vi-reparations-order-in-ntaganda-case/>

International Criminal Court. Summary: Judgment of the Appeals Chamber in The Prosecutor v. Bosco Ntaganda. 12. září 2022. Dostupné: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2022-09/220912-ntaganda-reparations-appeals-judgment-summary-eng.pdf>

Fotografie

[2] Bosco Ntaganda při vyhlášení rozhodnutí o odvolání v září 2022. Ntaganda Case: Appeals Chamber directs the Trial Chamber to issue a new reparations order, zdroj ICC-CPI.

[4] Žena prchající před bojovníky Bosco Ntagandy. IDP-Munigi-01, autor: MONUSCO/Sylvain Liechti, 1. březen 2013, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0.

Žena prchající před bojovníky Bosco Ntagandy [2]

Aktuality sekce mezinárodní trestní spravedlnost

Nikola Burdová

Žalobce MTS žádá o pokračování vyšetřování zločinů proti lidskosti ve Venezuele

Hlavní žalobce Mezinárodního trestního soudu (MTS) Karim Khan navrhl obnovení vyšetřování ve věci zločinů proti lidskosti spáchaných na území Venezuely, a to půl roku poté, co administrativa venezuelského prezidenta Nicoláse Madura požádala o odložení vyšetřování. Ačkoli Khan uznal snahu o implementaci legislativních změn, jejichž cílem je řešit systematické a strukturální problémy v zemi, zhodnotil, že momentální stav nezaručuje vedení spravedlivého trestního řízení.

Khan uvedl, že s ohledem na zásadu komplementarity nevylučuje možnost odložení vyšetřování v budoucnu. Upozornil ale, že v souladu s rozhodovací praxí MTS musí být komplementarita posuzována na základě skutečností již existujících, nikoli na základě skutečností, které mohou nastat v budoucnu.

MTS se situací ve Venezuele zabývá od roku 2018 na základě podnětu vzneseného několika státy, především z Jižní Ameriky.[1] Ti upozornili na zločiny proti lidskosti, které se měly v zemi odehrávat od února 2014. Situace se ale zhoršila zejména po protivládních demonstracích v roce 2017, které vyvolalo zatýkání politiků kritizujících prezidenta Madura.

Venezuela má rovněž dlouhodobý problém s justicí, když s převzetím moci tehdejší prezidentem Hugem Chávezem přišla o svou nezávislost. Nadto soudci venezuelského Nejvyššího soudu dlouhodobě uznávají praktiky vlády narušující princip dělby moci za souladné s právním řádem. Od roku 2004 se tak venezuelská justice systematicky dopouští porušování lidských práv v rámci státní politiky potlačování opozice.

První evropská země navrhuje kriminalizaci tzv. ekocidy

Belgie představila návrh změn svého trestního zákoníku, který zahrnuje, mimo jiné, i trestný čin tak-

Protesty Venezuelanů v roce 2014 [1]

zvané ekocidy. Jeho přijetím se zařadí mezi deset států, které již ekocidu trestně postihují, a stane se vůbec první evropskou zemí, která zahrne ekocidu do svého právního řádu. Cílem návrhu je postihnout všechny nezákonné činnosti vedoucí k masivnímu poškození životního prostředí.

Je ovšem otázkou, zda se Belgii skutečně podaří vytyčeného cíle dosáhnout. Navržená skutková podstata trestného činu ekocidy je totiž vymezena poněkud úzce. Pro její naplnění je nutné splnit hned několik prvků – jednání musí být nezákonné, způsobující závažné, rozsáhlé a dlouhodobé poškození životního prostředí, přičemž tyto podmínky musí být splněny současně. Pachatel si navíc musí být vědom, že jeho jednání takové poškození způsobí.[2] V případě odsouzení by pachatelům ekocidy hrozilo deset až dvacet let odnětí svobody.

Právní definice navržená Nezávislým panelem expertů pro legální definici ekocidy (*Independent Expert Panel for the Legal Definition of Ecocide*) představila pojetí o něco širší. Upřednostňuje stíhání těch jednání, která způsobí závažné, rozsáhlé nebo dlouhodobé poškození. Není tedy nutné splnit

všechna kritéria zároveň, jako v případě belgického návrhu. Nadto pracuje nejen s protiprávním jednáním, ale i s jednáním bezohledným. Nutno však podotknout, že ani na této definici není mezinárodní shoda.

Skutkovou podstatu představenou belgickou vládou bude tedy obtížnější naplnit, navíc postihne jen ta jednání, která jsou již zákonem zakázána. Znění ovšem není definitivní. Vládní návrh musí nejdříve projít legislativním procesem belgického zákonodárského sboru, jeho změny tudíž nejsou vyloučeny.

První rozsudek ve věci sexuálního násilí v Rusko-ukrajinské válce

Ukrajinský soud v listopadu vynesl vůbec první rozsudek ve věci sexuálního násilí spáchaného za války na Ukrajině. V nepřítomnosti byli odsouzeni dva vojáci ruských ozbrojených sil, kteří v březnu 2022 týrali obyvatele tehdy okupované vesnice v Černihivské oblasti.

Třináct členů okupační jednotky se usídlilo v domě postarší ženy, která žila s vnučkou a vnukem. Velitelem jednotky byl Ruslan Kuliev, který byl ukra-

Madurova vláda žádala o přerušení vyšetřování [2]

jinským soudem odsouzen ke dvanácti letům odnětí svobody za násilí, kterého se dopouštěl vůči vnučce. Obžalobou bylo prokázáno, že ji několikrát bil, škrtil a vyhrožoval, že zabije jejího bratra, nepodvolí-li se mu. Druhý odsouzený, Andrii Chudin, svázal jejího bratra a nechal jej několik dní na ulici podchlazeného. Byl odsouzen k desetiletému trestu odnětí svobody.

Vyšetřování odstartovalo nalezením telefonního čísla jednoho z okupantů, které si jedna z obětí tajně zapsala do svých poznámek. Číslo patřilo právě Chudinovi. Vyšetřovatelé si pak telefonní číslo spojili s účtem na sociálních sítích a následně jej oběti identifikovaly. Kuliev nosil své jméno viditelně na uniformě, zjistit jeho totožnost tudíž nebylo náročné.

Lze očekávat, že další rozsudky budou následovat. Organizace spojených národů ve své zprávě z června 2022 zveřejnila, že je jí momentálně známo 108 případů sexuálního násilí. S ohledem na míru latence trestných činů tohoto typu však bude číslo pravděpodobně mnohem vyšší.

První právnická osoba odsouzena za napomáhání tzv. Islámskému státu

Francouzská společnost Lafarge vyrábějící cement se v říjnu letošního roku přiznala americkým soudům k napomáhání tzv. Islámskému státu a Frontě an-Nusrá. Lafarge byl uložen peněžitý trest ve výši necelých 778 milionů dolarů.

Lafrage otevřela v roce 2010 závod poblíž tureckých hranic. Když se v regionu rozhořela občanská válka, rozhodli se představitelé závodu zaplatit dvěma výše uvedeným teroristickým organizacím téměř 6 milionů dolarů, aby ochránili své zaměstnance a svůj závod. Touto platbou, kterou představitelé závodu označovali za „daň“, tak společnost ve své podstatě umožnila teroristickým organizacím další rozvoj.

Společnost se nakonec musela z regionu stáhnout v roce 2014, když islamisté obsadili město i továrnu, do té doby ale vykázala zisky ve výši 70 milionů dolarů. V současnosti společnost Lafarge čelí dalším obviněním ve Francii, která ji stíhá ze spoluúčasti na zločinech proti lidskosti v souvislosti s jejími aktivitami v Sýrii.

Americká delegace na historické návštěvě MTS

Delegace Kongresu Spojených států amerických zavítala do haagského sídla MTS. S ohledem na vztahy mezi USA a MTS se jedná skutečně o historickou návštěvu, která by mohla pomoci připravit půdu pro začátek nové, možná vstřícnější éry. Jisté známky pozitivního přístupu bylo možné vypořádat již z rezoluce jednomyslně přijaté americkým Senátem, podporující vyšetřování zločinů na Ukrajině.

Ačkoli USA stály u samého založení MTS, Římský statut nikdy neratifikovaly. Bushova administrativa dokonce přijala takovou legislativu, která spolupráci s MTS blokovala, a zaměřila se na uzavírání bilaterálních smluv s cílem znemožnit vydávání amerických občanů soudu. S Barackem Obamou se vzájemné vztahy zlepšily, jen aby se opět dostaly na bod mrazu s nástupem Donalda Trumpu do úřadu (blíže k tomuto tématu viz Bulletin červenec-srpen 2020, s. 9). Současný prezident Joe Biden v roce 2021 zrušil sankce uvalené na úředníky MTS, další vstřícné kroky tudíž nejsou zcela vyloučeny.

Poznámky

[1] Konkrétně Argentina, Kolumbie, Chile, Paraguay, Peru a Kanada.

Trosky v Černihivské oblasti [3]

[2] Skutková podstata trestného činu ekocidy je navržena takto: „deliberately committing an unlawful act causing serious, widespread and long-term damage to the environment knowing that such acts cause such damage“.

Zdroje

Belgium: Government proposes adding ecocide to domestic penal code (7. 11. 2022). Dostupné z: <https://www.stopeccide.earth/breaking-news-22/belgium-government-proposes-adding-ecocide-to-domestic-penal-code>.

Timmins, B. (18. 10. 2022) Cement firm Lafarge pleads guilty to supporting IS. BBC News. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-63305371>.

Heller, K. J. (8. 11. 2022). Belgium Set to Criminalise Ecocide (Kinda Sorta). OpinioJuris. Dostupné z: <http://opiniojuris.org/2022/11/08/belgium-set-to-criminalise-ecocide-kinda-sorta/>.

Mezinárodní trestní soud. (1. 11. 2022). Statement of the Prosecutor of the International Criminal Court, Karim A. A. Khan KC, following the application for an order under article 18(2) seeking authorisation to resume investigations in the Situation in Venezuela I. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-international-criminal-court-karim-khan-kc-following-application-order>.

Mezinárodní trestní soud. Venezuela I. Situation in the Bolivarian Republic of Venezuela I. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/situations/venezuela-i>.

Münzberger, T. (6. 7. 2021). USA upouští od sankcí vůči Mezinárodnímu trestnímu soudu: krok vpřed nebo návrat do starých kolejí? Centrum pro lidská práva a demokracii. Dostupné z: <https://www.centrumlidskaprava.cz/usa-upousti-od-sankci-vuci-mezinarodnimu-trestnimu-soudu-krok-vpred-nebo-navrat-do-starych-koleji>.

OHCHR. (2022). The situation of human rights in Ukraine in the context of the armed attack by the Russian Federation, 24 February to 15 May 2022. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/situation-human-rights-ukraine-context-armed-attack-russian-federation>.

Salii, I. (10. 11. 2022). First sentence for sexual violence in the Ukraine war. JusticeInfo. Dostupné z: <https://www.justiceinfo.net/en/108703-first-sentence-sexual-violence-ukraine-war.html>.

Tambay, E. (7. 11. 2022). US Delegation Makes Historic Visit to International Criminal Court. Human Rights Watch. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2022/11/07/us-delegation-makes-historic-visit-international-criminal-court>.

Venezuela: Maduro Government Seeks to Delay ICC Investigation. (22. 4. 2022). Human Rights Watch. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2022/04/22/venezuela-maduro-government-seeks-delay-icc-investigation>.

Toosi, N. (2. 4. 2021). Biden lifts sanctions on International Criminal Court officials. Politico. Dostupné z: <https://www.politico.com/news/2021/04/02/icc-sanctions-reversed-biden-478731>.

Fotografie

[1] Protesty Venezuelanů v roce 2014. 18 October 2014 Venezuela protest 3, autor: Carlos Díaz, 18. říjen. 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

[2] Madurova vláda žádala o přerušení vyšetřování. Nicolás Maduro: Salida, autor: Eneas De Troya, 5. prosinec. 2016, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[3] Trosky v Černihivské oblasti. Chernihiv Oblast, 28.02.2022 (4) – ruins, autor: State Emergency Service of Ukraine, 28. únor 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat

ESLP: Francouzka, která protestovala polonahá v pařížském kostele, vyhrála spor o svobodu projevu

Daniela Maietová

V říjnu vydal Evropský soud pro lidská práva rozsudek ve věci *Bouton proti Francii*. V něm rozhodl, že Francie porušila právo na svobodu projevu odsouzením k odnětí svobody a udělením pokuty francouzské aktivistce Bouton za protest proti postoji katolické církve k potratům.

Stěžovatelka, Eloïse Bouton, je francouzská aktivistka a členka feministické skupiny Femen na ochranu ženských práv, která byla založena na Ukrajině v roce 2008. Bouton v prosinci roku 2013 protestovala v pařížském kostele La Madeleine proti postoji katolické církve k potratům a k právům žen. Během vánočních koled se Bouton postavila k oltáři polonahá, s nápisem na hrudi 344 Salope. Zatímco držela v ruce dva kusy telecího, simulovala potrat Ježíše Krista a poté se vymočila na zem. Záměrem Bouton bylo protestovat proti zamítavému postavení křesťanské církve v otázce umělých potratů a práv žen.

Francouzský soud udělil trest

Rok poté, v roce 2014, byla Bouton odsouzena francouzským soudem k podmíněnému trestu odnětí svobody a zaplacení pokuty ve výši 2 000 EUR (v přepočtu 50 000 korun) za nezákonné „sexuální obnažování“. Trestní soud odsoudil stěžovatelku za sexuální exhibici k trestu odnětí svobody v délce jednoho měsíce s podmíněným odkladem. Stěžovatelka měla povinnost zaplatit zástupci farnosti částku 2 000 EUR za nemajetkovou újmu a zároveň přispět na náklady řízení protistrany ve výši 1 500 EUR. Rozsudek potvrdil i nejvyšší francouzský soud - trest odnětí svobody v délce jednoho měsíce a zaplacení reparací církvi.

Eloïse Bouton na konferenci TedEx [1]

Při soudním jednání v prosinci 2014 pařížský trestní soud zamítl námitky stěžovatelky při odvolání. Ta tvrdila, že nedošlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu sexuálního obnažování, a že došlo k porušení článku 10 Evropské úmluvy o lidských právech (Úmluva), který zakotvuje svobodu projevu. Soud odmítl argument žalobkyně, že její jednání bylo výlučně politické a spadalo do rozsahu její svobody projevu.

Teprve letos Evropský soud pro lidská práva vynesl rozsudek ve věci Bouton a rozhodl, že francouzský soud porušil právo na svobodu projevu v rámci zakotvenou v čl. 10 Úmluvy. ESLP rozhodl, že Francie má zaplatit odškodnění Bouton v souvislosti s náhradou nákladů a výdajů ve výši 7 800 EUR (v přepočtu 195 000 korun).

Pohoršení katolické církve

Bouton uvedla, že hájila veřejný zájem a zájmy feministické skupiny Femen. V rozhovoru pro Business Insider se radovala z rozhodnutí soudu, které bylo v její prospěch. Bouton dodala, že rozsudek *„vytváří právní precedenty, a pro ženy a feministky, které používají své tělo na protest, to znamená, že toto budou moci praktikovat ve Francii“*. Také uvedla, že je na pochybách, že *„by mě Francie v roce 2022 zažalovala za sexuální obnažování na veřejnosti. Ano, je zde stále mnoho problémů, ale Francie se posouvá vpřed.“* Katolickou církev ovšem její stanovisko pobouřilo a vyvolalo značné kontroverze.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva vydal rozhodnutí ze dne 13.října 2022 ve věci Bouton proti Francii. Dle ESLP došlo k porušení svobody projevu stěžovatelky, když ji francouzské soudy odsoudili k trestu odnětí svobody za odhalení poprsí na veřejnosti během protestu za ženská práva.

Evropský soud při zvažování proporcionality francouzského zásahu rozhodl následovně:

(a) **Zásah** – Podle názoru Soudního dvora je “představení” formou uměleckého a politického projevu, který spadá do oblasti svobody projevu, stejně tak jako nahota na veřejnosti. Dle ESLP tedy došlo k zásahu do stěžovatelských práv.

(b) **Předepsané zákonem** – Dle článku 222-32 trestního zákoníku není jasně definováno, co znamená pojem „sexuální obnažování“.

(c) **Legitimní cíl** – Zásah sledoval legitimní cíle ochrany morálky a práv jiných osob a předcházení výtržnostem nebo trestné činnosti.

(d) **Nezbytnost v demokratické společnosti** – Účelem představení bylo předat na symbolickém místě bohoslužby zprávu o veřejné a společenské diskusi o postoji katolické církve k citlivé a kontroverzní otázce. Konkrétně se jednalo o postavení v rámci práv žen svobodně nakládat se svým tělem, včetně práva na potrat.

Soud vydal stanovisko, že jednání Bouton nebylo nijak urážlivé ani nenávistné. Stěžovatelka v minulosti neměla žádný záznam v trestním rejstříku, je ve společnosti dobře začleněná a nezpůsobila nic, co by zasloužilo trest odnětí svobody.

Feministická skupina Femen na protestu v Paříži [2]

Rozhodnutí ESLP se soustředilo na skutečnost, že žaloba, vydaná nejvyšším francouzským soudem, neobviňovala Bouton za žádné „urážlivé či nenávistné chování“, ale za fakt „odhalení poprsí na veřejnosti“. Z toho vyplývá, že rozhodnutí se netýkalo potrestání útoku za svobodu projevu (který je zaručen v Úmluvě), ale za obnažování se na veřejnosti. Jinými slovy, chybou francouzského soudu bylo to, že Bouton odsoudili za ‘nesprávný’ trestný čin.

ESLP byl toho názoru, že francouzské soudy Bouton odsoudili neprávem, jelikož brali v potaz „obnažování na veřejnosti“ a ne skutečnost, že se aktivistka snažila dát „základní poselství v rámci potratů a práv žen“. V případě Bouton proti Francii tak Bouton uspěla a francouzský stát bude muset zaplatit stěžovateli odškodné za nemajetkovou újmu.

Nesouhlasné stanovisko konzervativních kritiků

Řadu závažných otázek vyvolalo rozhodnutí ESLP v rámci svobody projevu a svobody náboženského vyznání napříč konzervativními kritiky. Gregor Puppink, ředitel Evropského centra pro právo a spravedlnost poznamenal, že „u ESLP se stává zvykem obhajovat útoky podobného typu v kostelech a proti církvi.“

Eloïse Bouton na protestu skupiny Femen [3]

Puppink ovšem není jediný, který zastává negativní názor na rozsudek vydaný Evropským soudem. Například předseda Katolické ligy za náboženská a občanská práva v New Yorku, Bill Donohue, přirovnal tento čin jako „morální zkaženost“ a „rouhání“ Bouton, stejně tak i rozhodnutí ESLP. Donohue také narážel na slova bývalého papeže, Benedikta XVI., který varoval před nebezpečnými aspekty multikulturalismu. Rozhodnutí proto vyvolalo značnou vlnu odlišných názorů napříč katolíky, zda ESLP jednal správně.

Boj za práva žen

Femen, feministická skupina bojující za práva žen, je ale zcela opačného názoru. Dle aktivistek a členek skupiny má každá žena právo rozhodovat se o vlastním těle a mít svobodu projevu. Nejen skupina Femen, ale i mnoho dalších organizací bojují za právo žen rozhodnout se pro umělé přerušování těhotenství. Podle uvedeného rozhodnutí tak mohou činit i kontroverzními prostředky, jelikož se jedná o důležité společenské téma spadající pod ochranu svobody projevu.

Zdroje

- Evropský soud pro lidská práva. (13. října 2022). Bouton v. France - 22636/19. HUDOC. Získáno z URL: Bouton v. France (coe.int)
- Kuna, M. (14. listopadu 2022). Polonahá Francúzka ukázala, ako by vyzeral potrat Ježiša Krista v kostole. Štrasburský súd sa jej zastal. Štandard. Získáno z URL: Polonahá Francúzka ukázala, ako by vyzeral potrat Ježiša Krista v kostole. Štrasburský súd sa jej zastal (standard.sk).
- La jurisprudence francophone des Cours suprêmes. (13. října 2022). | CEDH, AFFAIRE BOUTON c. FRANCE, 2022, 001-219707. CEDH. Získáno z URL: CEDH, AFFAIRE BOUTON c. FRANCE, 2022, 001-219707 (juricaf.org)
- Mallevoüe de, D. (15. října 2014). Les actions des Femen devant la justice. Le Figaro. Získáno z URL: Les actions des Femen devant la justice (lefigaro.fr)

Fotografie

- [1] Eloïse Bouton na konferenci TedEx. Eloïse Bouton, autor: TEDx around the clock, 4. listopad 2016, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0.
- [2] Feministická skupina Femen na protestu v Paříži. Femen (6890664112), autor: Joseph Paris from Paris, France, 31. březen 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0
- [3] Eloïse Bouton na protestu skupiny Femen. FEMEN 15 oct 2012, autor: Joseph Paris, 15. říjen 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0.

SDEU: Lhůta na rozmyšlenou pro oběti obchodování s lidmi není na překážku vydání rozhodnutí o vyhoštění

Filip Lamparter

Soudní dvůr Evropské unie vyložil pojmy „lhůta na rozmyšlenou“ a „vyhoštění“ dle směrnice, která se zabývá ochranou obětí obchodování s lidmi. V odpovědích na předběžné otázky položené nizozemským soudem vyjasnil správný postup členského státu při vyhoštění žadatele o azyl, který se měl stát obětí obchodování s lidmi.

S otázkou ohledně interpretace Evropského práva se na Soudní dvůr obrátil okresní soud v Haagu (Rechtbank Den Haag, dále jen „předkládající soud“). Jeho žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týkala výkladu článku 6 směrnice Rady 2004/81/ES ze dne 29. 4. 2004 o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou oběťmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví a kteří spolupracují s příslušnými orgány.

Lhůta na rozmyšlenou pro oběti obchodování s lidmi

Článek 6 směrnice stanoví, že příslušníkům třetích zemí, kteří jsou nebo byli oběťmi trestného činu obchodování s lidmi, má být poskytnuta tzv. lhůta na rozmyšlenou. Účelem lhůty je poskytnout těmto cizincům možnost zotavit se a uniknout pachatelům trestných činů souvisejících s obchodováním s lidmi. Po uplynutí lhůty by tak cizinci měli lépe vycházet ze skutečného stavu událostí při rozhodování, zda spolupracovat s příslušnými orgány.

Začátek a dobu trvání lhůty určí členské státy vnitrostátním právem, přičemž během lhůty na rozmyšlenou zaručí občanům třetích zemí životní podmínky zajišťující jejich výživu a přístup k naléhavé zdravotní péči včetně psychologické pomoci. Ačkoliv je účel lhůty na rozmyšlenou zřejmý, problémy působí zejména druhá věta článku 6 odst. 2 směrnice, která říká, že během lhůty na rozmyšlenou nelze vykonat „žádný příkaz k vyhoštění cizinců“.

Obchodování s lidmi [1]

Dublinkské nařízení vs. ochrana obětí trestných činů

V posuzované věci se jednalo o Nigerijce (dále též „stěžovatel“), který požádal o azyl postupně v Itálii, v Belgii a v Nizozemsku. Na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013 (nařízení Dublin III), které je předmětem kritiky a na jehož reformě se dosud členské státy neshodly, měla být příslušným k posouzení jeho žádosti o azyl Itálie, jakožto stát, kde o azyl požádal poprvé. Nizozemsko proto v souladu s tímto nařízením vyzvalo Itálii k přijetí cizince a informovalo stěžovatele o tom, že jeho žádost o azyl bude zamítnuta.

Následně však stěžovatel v Nizozemsku prohlásil, že se v Itálii stal obětí obchodování s lidmi. Zároveň uvedl, že v přijímacím středisku v Nizozemsku poznal jednoho z pachatelů tohoto trestného činu, načež ho vyslechla cizinecká policie. Nizozemské úřady se však i přesto odmítly zabývat žádostí o azyl a rozhodnutím nařídily přemístění Nigerijce do Itálie, tj. jeho vyhoštění.

V návaznosti na to stěžovatel podal trestní oznámení u nizozemských orgánů s odůvodněním, že se stal obětí obchodování s lidmi. Nizozemské státní zastupitelství však nenalezlo indicie, které by trestní oznámení stěžovatele podpořilo, a proto bylo trestní oznámení odloženo. Stěžovatel proto podal žalobu proti rozhodnutí nizozemských úřadů, neboť trval na tom, že ho úřady nemohly vydat během lhůty na rozmyšlenou, kterou mu dle článku č. 6 směrnice měly poskytnout.

Domněnka relevance předběžných otázek

Vzhledem k tomu, že Nizozemsko vnitrostátním právem neupravilo počátek a běh lhůty na rozmyšlenou, obrátil se předkládající soud na SDEU. Skrze tři předběžné otázky požádal kromě výkladu lhůty na rozmyšlenou o výklad zákazu vykonat „příkaz k vyhoštění cizinců“ stanoveném v článku 6 odst. 2 směrnice.

Soudní dvůr v počátku zkoumal, zda byly pro vyřešení sporu předběžné otázky relevantními, o čemž pochybovala česká a nizozemská vláda (vlády členských států zastupují u Soudního dvora zmocněnci vlád). SDEU připomněl doktrínu domněnky relevance, dle které platí, že Soudní dvůr může odmítnout poskytnutí výkladu unijního práva pouze po-

Obchodování s lidmi je aktuálním problémem [2]

kud otázka nemá žádný vztah k realitě sporu, jedná se pouze o hypotetický problém nebo nedisponuje poznatky nezbytnými pro zodpovězení předběžných otázek. Ani jedna z podmínek však v posuzovaném případě nenastala a soud posoudil položené otázky jako přípustné.

Lze ve lhůtě na rozmyšlenou připravovat vyhoštění?

Prvně se Soudní dvůr ve věci samé nejprve vyjádřil k otázce přiznání lhůty na rozmyšlenou. SDEU odkázal na čl. 8 směrnice, který říká, že ve lhůtě na rozmyšlenou mohou členské státy při splnění podmínek udělit cizincům povolení k pobytu, přičemž přiznání takového práva pobytu nevyžaduje prokázání, že cizinci jsou nebo byli oběťmi trestného činu obchodování s lidmi. Tím spíše tak dle SDEU musí být příslušníkům třetích zemí přiznána lhůta na rozmyšlenou, pokud cizinec příslušnému orgánu dostatečně věrohodným způsobem uvede, že je nebo byl vystaven takovému zacházení.

Následně se Soudní dvůr zabýval samotným výkladem pojmu „příkaz k vyhoštění“ užitým v čl. 6 odst. 2 směrnice. Z cílů směrnice, kterými jsou odhalování a rozbíjení zločineckých sítí a současně ochrana práv obětí obchodování s lidmi, SDEU dovodil, že se jedná o opatření, kterým bylo dotyčnému nařízení opustit území dotyčného členského státu.

V návaznosti na výklad nejasných pojmů se pak Soudní dvůr na závěr zabýval klíčovou otázkou, zda je možné vyhostit žadatele o azyl v souladu s nařízením Dublin III, pokud existuje důvodné podezření, že je obětí obchodování s lidmi a svědčí mu tedy lhůta na rozmyšlenou. SDEU s odkazem na stanovisko generálního advokáta uzavřel, že během lhůty na rozmyšlenou sice nemůže členský stát vykonat rozhodnutí o přemístění cizince na základě dublinského nařízení, ale nic nebrání tomu, aby toto rozhodnutí vydal nebo jeho výkon připravil.

Trvajících nejistota ohledně počátku a doby trvání lhůty na rozmyšlenou

Na samotný závěr rozsudku si Soudní dvůr ponechal otázku počátku a délky běhu lhůty na rozmyšlenou. Poznamenal, že v případě, že vnitrostátní právo členského státu tyto otázky neupravuje, je třeba za počátek lhůty považovat okamžik, kdy ci-

zinec informuje příslušné vnitrostátní orgány o tom, že je nebo byl obětí obchodování s lidmi. Lhůta končí podáním trestního oznámení, nebo okamžikem, kdy cizinec informuje orgány, že od podání trestního oznámení ustupuje.

Soudní dvůr v návaznosti na výše uvedené závěry konstatoval, že nizozemské úřady postupovaly nesprávně, když neinformovaly žadatele o možnosti využít lhůtu na rozmyšlenou, a ani takovou lhůtu stěžovateli neposkytly. To však dle SDEU nemělo vliv na správnost samotného rozhodnutí o přemístění stěžovatele do Itálie vydaném na základě nařízení Dublin III. Dle Soudního dvoru tak článek 6 směrnice brání pouze výkonu takového rozhodnutí, nikoliv jeho vydání.

Nakonec Soudní dvůr poznamenal, že mu nepřísluší odpovédět na dílčí otázku, od kterého okamžiku a dokdy měly nizozemské úřady stěžovateli lhůtu na rozmyšlenou poskytnout. Své rozhodnutí zdůvodnil konstatováním, že by se v posuzovaném případě jednalo o zodpovězení otázky čistě hypotetické, k čemuž mu nepřísluší se vyjádřit.

Ačkoliv Soudní dvůr zkritizoval protiprávní postup nizozemských úřadů v posuzované věci a vyme-

Vyhoštění často hrozí i obětem obchodování s lidmi [3]

zil počátek a konec lhůty na rozmyšlenou dle čl. 6 směrnice, nevyužil příležitosti pro zvýšení právní jistoty obětí obchodování s lidmi. Nadále totiž platí, že v případě, kdy členské státy neupraví vnitrostátním právem počátek a délku lhůty na rozmyšlenou, se jen stěží budou oběti těchto trestných činů moci domoci ochrany poskytnuté směrnicí, neboť jim bude hrozit vyhoštění.

Zdroje

Soudní dvůr Evropské unie. Rozsudek čtvrtého senátu ve věci C-66/21, 20. Října 2022 (<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=267404&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=869518>).

Progin-Theuerkauf, S. (1. září 2016). The “Dublin IV” - Proposal: One Step Forward and Ten Steps Back. Získáno z: <https://nccr-onthemove.ch/blog/the-dublin-iv-proposal-one-step-forward-and-ten-steps-back/>

Fotografie

- [1] Obchodování s lidmi. Human Trafficking, autor: TAPAS KUMAR HALDER, 30. leden 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [2] Obchodování s lidmi je aktuálním problémem. Mayday Hamburg Recht auf Stadt-Never mind the papers, autor: Rasande Tyskar, 1. květen 2015, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.
- [3] Vyhoštění často hrozí i obětem obchodování s lidmi. Stop deportations to Afghanistan now!, autor: Rasande Tyskar, 11. únor 2017, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

Aktuality evropské sekce

Kamila Pelíšková

ESLP poprvé rozhodoval o souladu zákona o eutanazii s Úmluvou

Evropský soud pro lidská práva ve věci Mortier proti Belgii rozhodl, že Belgie porušila právo na život podle čl. 2 Úmluvy, když řádně nepřezkoumala okolnosti vedoucí k eutanázii. Matka Toma Mortiera v roce 2012 podstoupila eutanazii po mnoha letech boje s diagnostikovanou chronickou depresí, aniž by její potomci byli závčas informováni.

Pro provedení eutanazie je kromě dalšího nutné také nezávislé posouzení jiného než ošetřujícího lékaře, čas na rozmyšlenou a konečně i závěr vícečlenné komise, zda je postup v souladu se zákonem. V řešeném případě chybělo právě ono nezávislé stanovisko, jelikož pacientka byla od počátku odkázána na lékaře ze stejného sdružení. Tentýž lékař, který jí provedl eutanazii, navíc byl i spolupředsedou federální komise pověřené schvalováním eutanazie. Byl zde proto jasný střet zájmů.

Mortier poté podal trestní oznámení. Trestní vyšetřování trvalo přes tři roky, přitom hlavním prokurátorem ani nebyl proveden žádný vyšetřovací úkon. Po oznámení vládě bylo vyšetřování obnoveno, ale pod vedením soudce trvalo přibližně jeden rok a sedm měsíců. Celkově tak vyšetřování nesplňovalo požadavek rychlosti podle článku 2 Úmluvy.

V současnosti je eutanazie legální v pěti evropských zemích. Kromě Belgie také v Nizozemí, Lucembursku, Německu a Španělsku. O uzákonění se momentálně diskutuje také ve Francii, Portugalsku nebo Irsku.

Akční plán pro mládež má přispět k plnění závazků Pařížské úmluvy

Evropská komise a Vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku přijali první politický rámec pro strategické partnerství s mladými lidmi po celém světě. Akční plán pro mládež na období let 2022 až 2027 má posílením zapojení mladých lidí do veřejných záležitostí a zlepšení jejich postavení v politikách vnější činnosti EU přispět

Eutanazie je v Belgii uzákoněna od roku 2002 [1]

k plnění mezinárodních závazků, které vycházejí z Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030 či Pařížské dohody o klimatu.

Akční plán se skládá ze tří pilířů, a to partnerství s cílem zapojovat, posilovat a propojovat. K naplnění cíle zapojovat poslouží již existující, ale i nově zavedené iniciativy, jako je například EUROsocial+, nebo společné vedení skupiny mladých lidí, kteří se účastní Summitu pro demokracii v roce 2023.

V rámci cíle posilovat se zaměřuje zejména na podporu a přeměnu vzdělávání. Mezi zamýšlenými investicemi je např. i příspěvek na obnovu poškozených škol na Ukrajině. Pro dosažení propojování EU podporuje mobilitu skrze známý program Erasmus+ společně s akcemi Marie-Sklodowska-Curie, nebo má v plánu zřídit Africko-evropskou akademii mládeže.

Podle společného sdělení Akční plán pro mládež v rámci vnější činnosti EU rozeznává zásadní roli mladých lidí jako tzv. snílků a tvůrců.

Dočasné omezení povolení k pobytu bylo opodstatněné

Evropský soud pro lidská práva v říjnu rozhodoval ve věci *M. T. a další proti Švédsku* o stížnosti původem tří syrských státních příslušníků (matka a dva synové), kteří namítali porušení práva na rodinný život podle čl. 8 Úmluvy a diskriminaci v rozporu s čl. 14 Úmluvy.

Švédské orgány odmítly udělit povolení k pobytu matce a jejímu synovi, kteří se nacházeli v Sýrii. Tito stěžovatelé žádali o pobyt na základě jejich rodinných vazeb s druhým synem (bratrem), jenž získal status doplňkové ochrany podle dočasného

Roli v Akčním plánu má i program Erasmus+ [2]

zákona o cizincích. Dočasný zákon byl v platnosti od června 2016 a mj. do července 2019 pozastavil právo na sloučení rodiny s osobami, kterým byla ve Švédsku udělena doplňková ochrana.

Stěžovatelé namítali, že zákon o dočasném omezení možnosti získat povolení k pobytu ve Švédsku pozastavil jejich právo na sloučení rodiny. V rozdílném zacházení s osobami, kterým bylo přiznáno postavení uprchlíka a osobami, kterým byla přiznána doplňková ochrana, pak spatřovali diskriminaci v rozporu s čl. 14 Úmluvy.

Evropský soud pro lidská práva neshledal porušení předmětných článků. Připomněl, že v důsledku vývoje v Sýrii došlo v roce 2015 k dramatickému nárůstu počtu žadatelů o azyl v EU včetně Švédska. Z toho důvodu bylo na určitou dobu pozastaveno schavlování žádostí o sloučení rodiny. Stěžovatelé podle soudu ani neprokázali žádnou zvláštní závislost jeden na druhém ani na obtíže, které by mohly vzniknout z odděleného života. Vnitrostátní orgány navíc pečlivě zkoumaly, zda měl žadatel nárok na status uprchlíka, ale zjistily, že nikoliv. Z toho důvodu nedošlo ani k porušení zákazu diskriminace.

Zdroje

- Evropská komise (2022, říjen). European Year of Youth 2022: EU adopts the first Youth Action Plan in EU External Action to strengthen engagement with young people worldwide [tisková zpráva]. Získáno z https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5884.
- Evropská komise (2022, říjen). Youth Action Plan (Joint communication by the Commission and the High Representative). Získáno z: https://international-partnerships.ec.europa.eu/document/fe1bcd30-58da-4a37-ab2a-61848789da60_en
- Evropský soud pro lidská práva. (2022). Rozsudek ve věci Mortier proti Belgii (stížnost č. 78017/17). Dostupné z <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-219559>.
- Evropský soud pro lidská práva. (2022). Rozsudek ve věci M. T. a další proti Švédsku (stížnost č. 22105/18). Dostupné z <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-220013>.
- Hurst, L. Bello, C. (14. září 2022). Euthanasia in Europe: Where is assisted dying legal? Získáno z <https://www.euronews.com/next/2022/09/14/where-in-europe-is-assisted-dying-legal->.

Fotografie

- [1] Eutanazie je v Belgii uzákoněna od roku 2002, autor: Pavel Danilyuk, 11. listopadu 2020, zdroj: Pexels, CC0.
- [2] Roli v Akčním plánu má i program Erasmus+. AGMwarsaw-selection-9857, autor: Erasmus Student Network International, 7. duben 2016, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Stenzelová a Alžběta Dvořáková

Lety do Rwandy jako řešení britské migrační krize: kritizovaný plán má další problém

Radek Tesař

Lidskoprávní organizace slaví úspěch. Španělská letecká společnost *Privilege Style* dala ruce pryč od plánu britské vlády spočívajícího v převozu některých žadatelů o azyl ze Spojeného království do Rwandy. Jedná se tak o další překážku, se kterou se musí záměr, který podpořil i předseda britské vlády Rishi Sunak, vypořádat.

Lidskoprávní organizace *Freedom from Torture* ve druhé polovině října oznámila, že uspěla se svým naléháním na leteckou společnost *Privilege Style*. Ta nakonec shodně, jako již dříve společnosti *Titan Airways* či *AirTanker Services*, ustoupila od kritizovaného záměru poskytovat letecké služby britské vládě při plánovaných přesunech žadatelů o azyl do Rwandy.

Spojené království zaznamenává od roku 2021 razantní nárůst žádostí o azyl, a to včetně žádostí nelegálních migrantů. Dle údajů britské vlády se prudce zvýšil počet příjezdů nelegálních běženců. Ze statistiky vyplývá, že v roce 2018 bylo evidováno celkem 229 případů tohoto druhu příchodu na území Velké Británie. Naopak v roce 2021 jich bylo zjištěno více než 28 tisíc.

Již v roce 2021 začala britská vláda připravovat právní základ pro to, aby mohla situaci běženců, jejichž žádost o azyl byla shledána nepřípustnou, řešit přesunem do třetích zemí. Na přesunech se nakonec dohodnula se středoafričským státem Rwanda. V dubnu letošního roku podepsali zástupci obou zemí právně nezávazné memorandum o porozumění a zahájili první kroky pro realizaci přesunů. Tento plán již od počátku provází silná kritika a řada problémů. Současná vláda Rishiho Sunaka však na jeho uskutečnění trvá, neboť v něm vidí řešení problému přeplněných migračních center.

Spolupráce mezi Rwandou a Spojeným královstvím [1]

Spojené království své kroky hájí tím, že chrání životy migrantů před nebezpečnou cestou přes Lamanšský průliv. Rovněž se domnívá, že dohoda zajistí odrazení od nelegálního obchodu s prevozem. Nutnost razantního řešení vláda opírá i o množství nově přichozích žadatelů o azyl. Čísla jsou tento rok alarmující, neboť do dnešního dne převezli pašeráci na malých lodích více než 38 tisíc lidí. Ještě před prvním letem, který se měl uskutečnit v červnu, zaplatil rwandské vládě kabinet Borise Johnsona první úhradu na náklady spojené s umístěním migrantů ve výši 120 milionů liber, které měly pokrýt výdaje na ubytování, zdravotní péči, administrativní činnost či tlumočníky.

Vysoký komisař OSN pro uprchlíky: tohle je celé špatně

Záhy po oznámení záměru čelila britská vláda hlasité kritice. „*Tohle je celé špatně, z mnoha různých důvodů*“, prohlásil Vysoký komisař OSN pro uprchlíky Filippo Grandi. Zdůraznil, že Spojené království je

smluvní stranou *Úmluvy o právním postavení uprchlíků* [1] s povinností plnit z ní vyplývající závazky. Grandi rovněž doplnil, že plán odsunu žadatelů je pouze snahou o zbavení se vlastní odpovědnosti. Kritizoval i fakt, že Rwanda sama nemá dostatečné kapacity ani infrastrukturu na to, aby zvládla posoudit každou individuální žádost.

V britských médiích zazněla kritika i na adresu středoafričské země, ve které vládní strana Rwandská vlastenecká fronta trvale potlačuje své odpůrce. Ze zpráv organizace *Human Rights Watch* pravidelně vyplývají informace o potlačování občanských a politických práv ze strany režimu prezidenta Paula Kagameho či o problémech spojených s dominantním postavením provládních médií. Evidována jsou také četná zmizení či mučení kritiků rwandské vlády.

Britská opozice opakovaně vyzývala vládu, aby vysvětlila, jak může být řešením současné migrační krize přesun žadatelů do země, která má sama vlastní problémy se zajištěním ochrany lidských práv. Britská Vysoká komisařka pro Rwandu Joanne Lomas již ve své zprávě z února 2021 označila Rwandu pro tento záměr jako nevhodnou. Dle

Joanny Lomas a humanitární organizace *Refugees International* existuje důvodné podezření, že v migračních táborech ve Rwandě docházelo k násilnému verbování a výcviku uprchlíků [2] pro účely boje při nepokojích v sousedním Burundi v roce 2015.

Plánované přesuny se však staly předmětem přezkumu ze strany britského soudnictví, a to jak skrze žádosti o přezkum rozhodnutí o deportaci jednotlivých migrantů, tak i skrze žaloby lidskoprávních organizací jako *Care4Calais*, *Detention Action* či *Asylum Aid*. Dle britských soudů však samotnému prvnímu odletu v červnu nic nebránilo a mohl se tedy uskutečnit, neboť v případě všech individuálních žádostí nebylo shledáno žádné porušení práv stěžovatelů. Letu nezabránil ani fakt, že řízení o návrzích lidskoprávních organizací měla být projednána až po odletu.

Hlášení ze Štrasburku: let je dočasně odložen

Let v polovině června nakonec zastavil Evropský soud pro lidská práva (dále jen jako „ESLP“), a to vydáním předběžného opatření ve věci *N. S. K.*

Společnost *Privilege Style* nabízí charterové lety [2]

proti Spojenému království, kterým zajistil dočasné uzemnění letadel. Soud se ztotožnil s důvodnými obavami Vysokého komisaře Filipa Grandiho, že žadatelé o azyl převezení do Rwandy nebudou mít přístup ke spravedlivému a účinnému řízení o zjištění postavení uprchlíka. Konečně ESLP nemohl nic než konat z důvodu, že v případě úspěšného rozhodnutí britských soudů o protiprávnosti deportace nemá přesunutý žadatel o azyl žádnou možnost domáhat se svého návratu z Rwandy do Spojeného království.

Současně ESLP zdůraznil, že tvrzení vlády, že Rwanda je bezpečná země, je iracionální a založené na nedostatečném šetření, jak již dříve konstatoval britský Vrchní soud. V opačném duchu se vyjadřovala bývalá ministryně vnitra Priti Patel, která opakovaně tvrdila, že „*Rwanda je bezpečná země a veškerá naše práce s rwandskou vládou to ukazuje.*“

V polovině prosince se pak k problematice přesunů opakovaně vyjádřil i britský Vrchní soud, který konstatoval, že plánované přesuny do Rwandy v zásadě neporušují právo Spojeného království, konkrétně britský zákon o lidských právech (*Human Rights Act*) z roku 1998 či Úmluvu o právním postavení uprchlíků. Nicméně uvedl, že Ministerstvo vnitra je povinné řádně posoudit podmínky každé individuální žádosti, zejména pak zjistit, zda nejsou u osoby dány důvody, pro které by mělo být o žádosti rozhodováno ve Spojeném království, či zda nejsou

dány jiné okolnosti, proč by osoba neměla být do Rwandy přesunuta.

Individuální posouzení však Ministerstvo vnitra dle mínění Vrchního soudu neučinilo v případě osob, jejichž přesun byl původně plánován na červen. Soud proto tato rozhodnutí o přesunech zrušil a vrátil ministerstvu k opětovnému posouzení. Tyto závěry však pravděpodobně nejsou konečné, neboť lidskoprávní organizace oznámili, že se plánují proti rozhodnutí bránit u odvolacího soudu.

Uprchlíká centra praskají ve švech

Žadatelé o azyl ve Spojeném království se sice prozatím nemusí obávat případného přesunu do uprchlických táborů ve Rwandě, mnoho z nich však zůstává v přeplněných britských migračních centrech. Žadatelé navíc často zůstávají v přijímacích střediscích, a to déle než 24 hodin, které umožňuje zákon. Například v obci Manston čekají běženci na přesun do zařízení pro dlouhodobé umístění až 32 dnů.

Maximální kapacita centra je 1600 osob. Zprávy z října uváděly, že v tomto konkrétním centru je více než 4000 běženců, včetně dětí. Přeplněné zařízení nebylo schopné zajistit dostatek základních hygienických potřeb, potravin či lůžek. Obdobně kritická situace je i v jiných centrech. Britské ministerstvo vnitra se brání a tvrdí, že činí maximum a na ubytování utečenců vynakládá téměř sedm milionů liber denně.

V reakci na návrh Svazu veřejných a komerčních služeb [3] na zahájení soudního řízení proti ministerstvu vnitra, došlo v druhé polovině listopadu k přemístění osob z přeplněného přijímacího střediska v Manstonu. Členové svazu totiž poskytují služby právě i v Manstonu a přeplněnost a nedůstojné podmínky hojně kritizovali. Migranti a žadatelé o azyl byli následně převezeni do zařízení, které poskytují dlouhodobější ubytování.

Z průzkumů veřejného mínění přesto vyplývá, že 82 % britských občanů se domnívá, že vláda nemá situaci na hranicích pod kontrolou. Zlepšení ochrany hranic nepřinesl ani odchod Spojeného království z Evropské unie, což uvedlo 73 % procent dotazovaných. Napjatou situaci ve společnosti ukazuje i říjnový bombový útok v migračním centru v Doveru spáchaný britským příznivcem krajní pravice.

Vláda si slibuje omezení pašování osob přes moře [3]

Co bude dál?

Ministerstvo vnitra nyní poskytuje dočasné ubytování pro více než 37 tisíc migrantů či žadatelů o azyl. Problém spočívá v přetížení systému vyřizujícím žádosti. Úřady zpravidla nejsou schopny rozhodnout ve lhůtě nepřesahující šest měsíců. Pomoci by mohlo zrušení zákazu podávat žádost o azyl pouze na území Velké Británie. Část žádostí by tak mohla být vyřízena na velvyslanectvích v zahraničí.

Britským veřejným financím neprospívá ani fakt, že žadatelé o azyl nesmí po dobu vyřizování žádosti pracovat. To neplatí v případě, že vyřizování žádosti trvá déle než jeden rok. Po tuto dobu tak zůstávají plně závislí na pomoci státu. Obdobné omezení je zavedeno i ve Spojených státech amerických, kde žadatel nesmí pracovat po dobu zpracování žádosti, nejdéle však šest měsíců. Zcela odlišný přístup zastávají Švédsko či Kanada, které žadatelům umožňují volný přístup na trh práce.

Výkonná ředitelka Frontexu Aija Kalnaja uvádí, že lze očekávat pokračování přílivu migrantů do Evropy i v dalším roce, a to zejména z důvodu potravinové krize. Britskou ministryni vnitra Suellu Braverman tak čeká nelehký úkol. Zdá se totiž, že

Paul Kagame je prezidentem Rwandy již 22 let [4]

pro stabilizaci situace v kolabujících migračních centrech, posílení ochrany hranic a zlepšení veřejného mínění bude potřeba mnoho úsilí. Otázkou také zůstává, zda Londýn nakonec setrvá na svém plánu přesouvat migranty do Rwandy, nebo tento záměr tiše opustí.

Poznámky

- [1] Úmluva o právním postavení uprchlíků, která byla přijata v roce 1951 v Ženevě, definuje status uprchlíka a určuje, jaká práva a povinnosti, případně ochrana uprchlíkům náleží. Jedním z hlavních pilířů Úmluvy je zásada non-refoulement, která znamená, že nelze vyhostit osobu, které by hrozilo v její zemi pronásledování, mučení, věznění či smrt. Úmluva stanovuje také rozsáhlé povinnosti států, a to v oblasti vzdělání, ubytování, veřejné podpory či správněprávní oblasti.
- [2] Rwanda v roce 2021 přijala více než 127 tisíc migrantů ze sousedních států, a to zejména z Burundi a Demokratické republiky Kongo.
- [3] Public and Commercial Services Union sdružuje britské státní zaměstnance nebo poskytovatele služeb státu.

Zdroje

- Baker, T. (2022, srpen 18). Priti Patel insists Rwanda 'safe' for deportations despite warnings of killings and torture. Sky News. Získáno z <https://news.sky.com/story/priti-patel-insists-rwanda-safe-for-deportations-despite-warnings-of-killings-and-torture-12675995>.
- Boyce, M & Vigaud-Walsh, F. (2022). Field Report: Asylum betrayed: recruitment of Burundian refugees in Rwanda. Získáno z Refugees International z: <https://static1.squarespace.com/static/506c8ea1e4b01d9450dd53f5/t/566b3f97c647adfeec-2374e5/1449869207555/20151214+Rwanda.pdf>.
- Caddick, G. (2022, říjen 26). New UK PM a strong believer in Rwanda deportation scheme. News24. Získáno z <https://www.news24.com/news24/africa/news/new-uk-pm-a-strong-believer-in-rwanda-deportation-scheme-20221026>.
- Comtterill, T & Dollimore, L. (2022, listopad 10). Home Office considers housing migrants on CRUISE SHIPS or in university halls of residence to slash £6.8m daily cost of putting them up in hotels. Mail Online. Získáno z <https://www.dailymail.co.uk/news/article-11411597/Home-Office-considers-housing-migrants-cruise-ships-university-halls-cut-6-8m-hotel-bill.html>.
- Courts and Tribunals Judiciary. (2022, prosinec 19). SUMMARY OF THE DECISION OF THE DIVISIONAL COURT IN THE KING (ON THE APPLICATION OF AAA and others) v THE SECRETARY OF THE HOME DEPARTMENT (UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES INTERVENING) [tisková zpráva]. Získáno z: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2022/12/Rwanda-press-summary.pdf>.
- EU braces for migrants spurred by food crisis (2022, červenec 12). EURACTIV. Získáno z https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/eu-braces-for-migrants-spurred-by-food-crisis/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=wapp.
- Evropský soud pro lidská práva. (2022). Předběžné opatření ve věci N.S.K. proti Spojenému království, stížnost č. 28774/22. <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-7359967-10054452&filename=Interim%20measure%20granted%20in%20case%20concerning%20asylum-seeker%E2%80%99s%20imminent%20removal%20from%20the%20UK%20to%20Rwanda.pdf>.

- Grierson, J & Henley, J. (2021, červen 28). Home Office proposals due on sending asylum seekers abroad. The Guardian. Získáno z <https://www.theguardian.com/uk-news/2021/jun/28/home-office-proposals-due-on-sending-asylum-seekers-abroad>
- Guy, E. (2022, září 9). High Court Set To Rule On Rwanda Policy. Each other. Získáno z <https://eachother.org.uk/high-court-set-to-rule-on-rwanda-policy/>
- Hapgood, K. (2022, listopad 23). Home Office empties Manston asylum centre after legal challenge. Civil Service World. Získáno z <https://www.civilserviceworld.com/professions/article/manston-asylum-centre-emptied-home-office-legal-threat-pcs-detention-action>.
- High Court of Justice, King's Bench Division, Divisional Court. (2022). Rozhodnutí ve věci AAA (Syria), AHA (Syria), AT (Iran), The Public and Commercial Services Union, Detention Action, Care4Calais, AAM (Syria), NSK (Iraq) proti Secretary of State for the Home Department, sp. zn. CO/2032/2022, CO/2104/2022, CO/2077/2022, CO/2080/2022, CO/2098/2022, CO/2072/2022, CO/2094/2022 a CO/2056/2022. Získáno z: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2022/12/AAA-v-SSHD-Rwanda-judgment.pdf>
- Human Rights Watch. (2022). World Report 2022: Rwanda. Dostupné z <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/rwanda>.
- Kolbassia. (2022). We did it! Privilege Style pulls out of Rwanda scheme. Získáno z <https://www.freedomfromtorture.org/news/we-did-it-privilege-style-pulls-out-of-rwanda-scheme>
- Lawless, J. (2022, prosinec 19). Court: UK plan to send asylum-seekers to Rwanda is legal. AP News. Získáno z <https://apnews.com/article/rwanda-covid-asylum-03de7919f185482ff9cef99bbf1b725d>.
- Lawless, J. (2022, říjen 4). UK still backs Rwandan asylum-seeker deportations despite legal challenge. Public Broadcasting Service. Získáno z <https://www.pbs.org/newshour/world/uk-still-backs-rwandan-asylum-seeker-deportations-despite-legal-challenge>.
- Lee, J & Faulkner, D. (2022, duben 18). Rwanda asylum critics have no solutions, says Patel. BBC. Získáno z <https://www.bbc.com/news/uk-61137081>.
- Maclellan, K. (2022, listopad 1). UK government under pressure over conditions at migrant centre. Reuters. Získáno z <https://www.reuters.com/world/uk/uk-government-under-pressure-over-conditions-migrant-centre-2022-10-31/>.
- Picheta, R. (2022, listopad 6). Britain's asylum system is broken after years of political neglect. Thousands are caught in the middle. CCN. Získáno z <https://edition.cnn.com/2022/11/06/uk/britain-asylum-seekers-system-broken-cmd-intl-gbr/index.html>.
- Public and Commercial Services Union. PCS. Získáno z <https://www.pcs.org.uk/who-we-are>.
- Savage, M. (2022, listopad 5). Most Britons think country has lost control of its border since Brexit: poll. The Guardian. Získáno z <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/nov/05/most-britons-think-country-has-lost-control-of-its-border-since-brexit-poll>.
- Syal, R. (2022, listopad 3). Sadiq Khan calls for urgent review after asylum seekers stranded in London. The Guardian. Získáno z <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/nov/03/sadiq-khan-calls-for-urgent-review-after-asylum-seekers-stranded-in-london>.
- Syal, R. (2022, říjen 21). Airline hired for UK's Rwanda deportations pulls out of scheme. The Guardian. Získáno z <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/oct/21/airline-hired-uk-rwanda-deportations-pulls-out-privilege-style>.
- Taylor, D. (2022, listopad 5). Border Force union joins legal action over conditions at Manston asylum centre. The Guardian. Získáno z <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/nov/05/border-force-union-joins-legal-action-over-conditions-at-manston-asylum-centre>.

UNHCR. (2022). Rwanda. Dostupné z <https://www.unhcr.org/rwanda.html>.

UK pays Rwanda £120 million for stalled migrant deal (2022, červenec 22). The Brussels Times. Získáno z <https://www.brusselstimes.com/260611/uk-has-paid-rwanda-120-million-for-stalled-migrant-deal>.

UK's bid to export some refugees to Rwanda, 'all wrong', says UN refugee chief (2022, červen 13). UN News. Získáno z <https://news.un.org/en/story/2022/06/1120262>.

Williams, A. (2022, červen 15). UK deportations to Rwanda: What you need to know. Deutsche Welle. Získáno z <https://www.dw.com/en/uk-deportations-to-rwanda-what-you-need-to-know/a-62126929>.

Fotografie

- [1] Spolupráce mezi Rwandou a Spojeným královstvím. Home Secretary - Rwanda Visit, autor: UK Home Office, 14. duben 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
- [2] Společnost Privilege Style nabízí charterové lety. View from the airplane window, autor: [Updul Papatryuli](#), 15. leden 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [3] Vláda si slibuje omezení pašování osob přes moře. Refugees on a boat crossing the Mediterranean sea, heading from Turkish coast to the northeastern Greek island of Lesbos, 29. January 2016, autor: Mstyslav Chernov/Unframe, 29. leden. 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [4] Paul Kagame je prezidentem Rwandy již 22 let. Paul Kagame (cropped), autor: © ITU/J.Ohle, 23. březen 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
- [5] Priti Patel, bývalá britská ministryně vnitra. Official portrait of Rt Hon Priti Patel MP, autor: Richard Townshend, 12. leden 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0.

Priti Patel, bývalá britská ministryně vnitra [5]

Rostoucí íránská agrese v kybernetickém prostoru – máme být víc na pozoru?

Le Minh Tam

Kyberútoky Íránu nabírají v posledních letech na intenzitě. Jejich terčem však není pouze Izrael, se kterým je Írán v dlouhodobém konfliktu. Íránským cílem se stala také Albánie. V důsledku zářijového útoku proti albánským institucím došlo dokonce k vyhoštění íránských diplomatů. Írán tak prozatím vysílá signál, že se neobává ani následných razantních odvetných kroků.

Jablko sváru v íránsko-izraelském konfliktu

Konflikt mezi Izraelem a Íránem sahá hluboko do historie. Vztah obou zemí se však v průběhu let proměňoval a nebyl vždy tak nepřátelský. Před íránskou islámskou revolucí v roce 1979 spolu státy spolupracovaly a udržovaly přátelské vztahy. Zvrat nastal poté, co zemi ovládli islámští šiiitští fundamentalisté. Po nastolení vlády duchovního vůdce (ajatolláha) Ruholláha Chomejního se neskrýval Írán důraznou protiizraelskou rétorikou. Od té doby se vztahy obou zemí výrazně ochladily.

Íránští vládní představitelé se netají tím, že jejich cílem je odstranit židovský stát ze světové mapy. Írán přitom soustavně pokračuje v produkci a obohacování uranu, přičemž výrazně přesahuje limit 3,67 %, který byl stanoven jadernou dohodou v roce 2015.[1] Izrael se proto i obává, že se Íránu podaří vyrobit jadernou bombu a íránský jaderný program tak vnímá jako existenční hrozbu. Touto obavou také ospravedlňuje útoky vůči Íránu. Írán však taková podezření odmítá a tvrdí, že jeho jaderný program sleduje pouze mírové účely.

Dlouhotrvající napětí se mimo jiné odráží také v kybernetickém prostoru, kde dochází k útokům s cílem oslabit, narušit či zničit informace obsažené v počítačových sítích protivníka prostřednictvím globální počítačové sítě. V kybernetické válce mezi Íránem a Izraelem přicházejí útoky z obou stran, jejich motivy se však liší.

Íránské kyberútoky nabírají na intenzitě [1]

Kyberválka: kde končí hranice dovoleného

V posledních letech se jak Írán, tak Izrael uchýlil k údernějším zásahům. Předmětem útoků se stává i civilní kritická infrastruktura, jejíž narušení může mít přímý dopad na život obyvatelstva. V rámci íránsko-izraelské kyberválky se změnila i skutečnost, že napadené státy o útocích informují veřejnost.

O prvním závažném útoku na civilní kritickou infrastrukturu informoval v dubnu 2020 ředitel Národního kybernetického ředitelství v Izraeli Yigal Unna. Šlo o hackerský útok na vodovodní síť, který Izrael včas odhalil a odrazil. V opačném případě by část domácností, zdravotnických zařízení a komerčních subjektů byla odstavena od dodávek pitné vody. Útočníci se mimo jiné pokusili manipulovat s hladinou chloru ve vodě, přičemž hrozila její otrava.

Podle ředitele Yigala Unny lze pokus o útok považovat za první kybernetický útok v moderní historii, jehož cílem bylo způsobit škodu ve skutečném životě, nikoli jen poškodit informační technologie a data.

O měsíc později zaznamenala íránská vláda kyberútok na íránský přístav Shahid Rajaei. V důsledku útoku přestala fungovat zařízení monitorující pohyb nákladních lodí. V přístavu následně nastal chaos, jelikož nákladní lodě nemohly naložit náklad a čekaly v několikakilometrových zácpách.

I v kyberprostoru platí pravidla a normy mezinárodního práva, ale liší se pozice států ohledně toho, jak se tyto normy uplatní. Méně než polovina států EU vydala veřejné prohlášení o výkladu mezinárodních norem v kyberprostoru. Velkou výzvu v důsledku toho představuje nalezení společného výkladu mezinárodního práva v kyberprostoru.

Terčem íránských kyberútoků není jen Izrael

Z kybernetických útoků na veřejné instituce obvinila Írán také Albánie. První útok se odehrál krátce před plánovanou mezinárodní konferencí íránské exilové opozice Mojahedin-e-Khalq (MEK), jejíž členové prosazují svržení režimu v Íránu. Íránská

vláda považuje MEK za teroristickou organizaci. V roce 2013 přijala Albánie na své území přibližně 3000 členů MEK. Ti se usadili v táboře poblíž pobřežního města Durres, přibližně 30 kilometrů od Tirany. Právě v hlavním městě Albánie se měla v červenci konat mezinárodní schůze MEK. Konference byla ale nakonec z bezpečnostních důvodů zrušena. Dle médií mohl provedený kyberútok souviset právě s plánovanou konferencí MEK, tato spekulace však nebyla potvrzena.

V září tohoto roku postihl Albánii ještě rozsáhlejší útok, kterým hrozilo ochromení veřejných služeb, vymazání digitálních systémů, nabourání do státních záznamů a krádež vládní internetové elektronické komunikace. Albánská vláda reagovala okamžitým přerušением diplomatických vztahů s Íránem. Všem diplomatům a zaměstnancům íránského velvyslanectví bylo nařizováno, aby do 24 hodin opustili zemi. Dle slov premiéra Ediho Rama bylo rozhodnutí o přerušení diplomatických vztahů přiměřené závažnosti kybernetických útoků. Jedná se vůbec o první případ, kdy se stát rozhodl vypovědět diplomatické styky kvůli kybernetickému útoku.

Kyberútok odsoudila EU spolu s NATO a mezinárodními partnery: „*Důrazně odsuzujeme toto nepřijatelné chování v kyberprostoru, které je v rozporu s dohodnutými normami odpovědného chování států, jež*

Kritická infrastruktura je jedním z terčů kyberútoků [2]

opakovaně potvrdily všechny členské státy OSN.“ Albánii vyjádřili plnou solidaritu a deklarovali připravenost podpořit kybernetickou odolnost země. „Takové destabilizující a nezodpovědné chování, jehož cílem je ohrožit integritu a bezpečnost Albánie, demokratické hodnoty a zásady a jež je rovněž pokusem o oslabení demokratických institucí a společností obecně, je nepřijatelné,“ stojí dále v prohlášení vysokého představitele EU.

Kyberprostor jakožto pátá doména NATO

Se vzrůstajícím počtem a závažností kybernetickým hrozeb uznala Severoatlantická aliance na varšavském summitu v roce 2016 kyberprostor za pátou dimenzi obrany. Vedle vzdušné, pozemní, námořní a vesmírné oblasti se tak bude kyberprostor považovat za další operační doménu NATO.

Albánie se stala členem Severoatlantické aliance v roce 2009. Generální tajemník Jens Stoltenberg již v minulosti připustil, že kyberútok namířený proti členovi aliance by mohl spustit aktivaci ustanovení o kolektivní obraně dle článku 5 Washingtonské smlouvy. V té je uvedeno, že útok na jednoho člena NATO je považován za útok na celou alianci, při-

Kyberútoky budou s digitalizací světa přibývat [3]

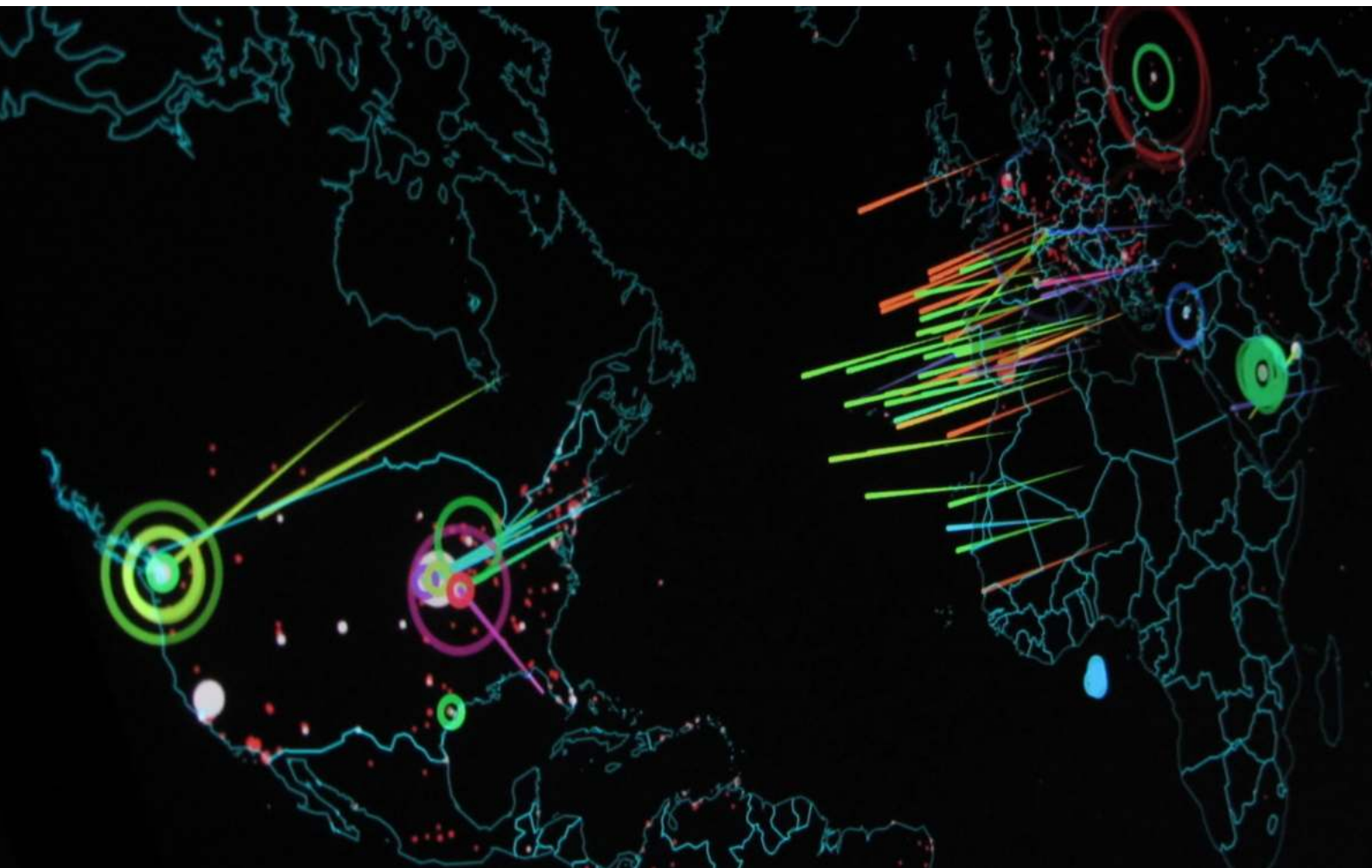
čemž jsou členové NATO zavázáni takovému státu pomoci. Žádný z kyber incidentů zatím k aktivaci článku 5 nevedl. Není rovněž jasné, jakou škodu by musel kybernetický útok způsobit, aby došlo k jeho spuštění.

EU usiluje o posílení kyberbezpečnosti

S rostoucí digitalizací lze předpokládat, že se státy budou s kybernetickými útoky potýkat v budoucnu stále častěji. I proto EU usiluje o posílení odolnosti Evropy vůči kybernetickým hrozbám, která je mimo jiné klíčová pro zajištění základních služeb obyvatel. Tuto snahu odráží také Strategie kybernetické bezpečnosti EU a další unijní iniciativy.

EU v oblasti kybernetické bezpečnosti spolupracuje také s NATO. Na varšavském summitu v roce 2016 podepsali předseda Evropské rady, předseda Evropské komise a generální tajemník NATO prohlášení o společném rozvoji v oblasti kyberbezpečnosti a obrany, misích, operacích a cvičeních.

Právě provázanější spolupráce je vzhledem k neohraničenému kyberprostoru důležitá. Z unijních

dokumentů v oblasti kyberbezpečnosti vyplývá, že spoluprací se zvyšuje úroveň kyberbezpečnosti a předchází se tím potenciálním útokům.

Poznámka

[1] Dohoda o omezení íránského jaderného programu byla uzavřena ve Vídni v červenci 2015. O dohodě jednaly s Íránem světové mocnosti (Británie, Francie, USA, Čína, Rusko a Německo). Írán se zavázal ke snížení zásob nízkého obohaceného uranu, k zastropení obohacování uranu do limitu 3,67 % a k tomu, že se nepokusí o výrobu jaderné zbraně. Výměnou za tato omezení požadoval Írán zrušení sankcí ze strany USA, OSN a EU.

Zdroje

Albania cuts ties with Iran amid cyberattack allegations. (2022, 7. září). Deutsche Welle. Získáno z <https://www.dw.com/en/albania-cuts-ties-with-iran-amid-cyberattack-allegations/a-63043309>.

Bahounková, P. 2015. Írán uzavřel s mocnostmi dohodu o svém jaderném programu. Získáno z <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1560686-iran-uzavrel-s-mocnostmi-dohodu-o-svem-jadernem-programu>.

Baram, G. (2022, 25. červenec). How the cyberwar between Iran and Israel has intensified. The Washington Post. Získáno z <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/07/25/iran-israel-cyber-war/>.

Benham, B. (2022, 22. červenec). When Iran Says 'Death to Israel,' It Means It. The Atlantic. Získáno z <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2022/07/joe-biden-middle-east-israel-iran/670530/>.

Gritten, D. (2022, 7. září). Albania severs diplomatic ties with Iran over cyber-attack. BBC. Získáno z <https://www.bbc.com/news/world-europe-62821757>.

Izraelský kybernetický útok ochromil provoz v íránském přístavu (2020, 19. května). Seznam Zprávy. Získáno z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/izraelsky-kyberneticky-utok-ochromil-provoz-v-iranskem-pristavu-106477>.

Knipp, K. (2022, 14. září). Is Iran ready to build its own nuclear bomb? Deutsche Welle. Získáno z <https://www.dw.com/en/iran-how-close-is-it-to-building-its-own-nuclear-bomb/a-63108224>.

Lyngaas, S. (2022, 12. září). Albania blames Iran for second cyberattack since July. CNN. Získáno z <https://edition.cnn.com/2022/09/10/politics/albania-cyberattack-iran/index.html>.

Mrázek, J. (2014). Mezinárodní právo v kybernetickém prostoru. Právník, ročník 2014 (č. 7), stránka 537-561. Získáno z https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2014/7/2.Mrazek_7_2014.pdf.

Nuclear monitoring being 'undermined' by Iran (2021, 8. září). Deutsche Welle. Získáno z <https://www.dw.com/en/watchdog-iran-defying-nuclear-deal-with-uranium-enrichment/a-59116976>.

Osula, A-M. & Kasper, A. EU common position on international law and cyberspace. Masaryk University Journal of Law and Technology. Získáno z <https://journals.muni.cz/mujlt/article/view/20668/16944>.

Pospíšil, P. 2019. Jak EU a NATO spolupracují v oblasti kybernetické bezpečnosti? Získáno z <https://euroskop.cz/2019/10/23/jak-eu-a-nato-spolupracuji-v-oblasti-kyberneticke-bezpecnosti/>.

Rada EU. (2021). Kybernetická bezpečnost: Rada přijala závěry týkající se strategie EU v oblasti kybernetické bezpečnosti. Dostupné na <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2021/03/22/cybersecurity-council-adopts-conclusions-on-the-eu-s-cybersecurity-strategy/>.

-releases/2021/03/22/cybersecurity-council-adopts-conclusions-on-the-eu-s-cybersecurity-strategy/.

Suciu, P. (2022, 17. říjen). The Not-So Secret Cyber War: 5 Nations Conducting the Most Cyberattacks. Security Clearance News and Career Advice. Získáno z <https://news.clearancejobs.com/2022/10/17/the-not-so-secret-cyber-war-5-nations-conducting-the-most-cyberattacks/>.

Terror threat cancels Iranian opposition's summit in Albania (2022, 22. červenec). Associated Press. Získáno z <https://apnews.com/article/middle-east-iran-albania-tirana-de39227e538dabd-5c84686b5846722eb>.

Warrick, J. & Nakashima, E. (2020, 8. květen). Foreign intelligence officials say attempted cyberattack on Israeli water utilities linked to Iran. The Washington Post. Získáno z https://www.washingtonpost.com/national-security/intelligence-officials-say-attempted-cyberattack-on-israeli-water-utilities-linked-to-iran/2020/05/08/f9ab0d78-9157-11ea-9e23-6914ee410a5f_story.html.

Fotografie

[1] Íránské kyberútoky nabírají na intenzitě. Iranian Flags, autor: A.Davey, 11. duben 2010, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[2] Kritická infrastruktura je jedním z terčů kyberútoků. 2021-05-15 14 33 28 Out-of-service gas pumps due to panic buying after the Colonial Pipeline cyberattack at the Wawa along Air and Space Museum Parkway in Oak Hill, Fairfax County, Virginia, autor: Famartin, 15. květen 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[3] Kyberútoky budou s digitalizací světa přibývat. Cyber attacks, autor: Christiaan Colen, 13. září 2015, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0.

[4] Albánský premiér Edi Rama. Edi Rama - Thriving in a New Creative Economy, World Economic Forum - Annual Meeting of the New Champions in Tianjin, AMNC 14, People's Republic of China 2014, autor: World Economic Forum/Sikarin Fon Thanachaiary, 10. září 2014, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0.

Albánský premiér Edi Rama [4]

Aktuality sekce Mezinárodní politiky, byznys a lidská práva

Kristýna Tylšová

Dle zprávy OSN se Izrael dopouští okupací palestinského území apartheidu

Během Valného shromáždění OSN představil zpravodaj Balakrishnan Rajagopal, člen *Ekonomické a sociální komise pro západní Asii (ESCWA)*, zprávu o právech na bydlení po celém světě. Tato zpráva uvádí, že systém rasového útlaku a diskriminace, který vedl ke zničení palestinských domovů, „*není nic jiného než apartheid*“^[1]. Nejvíce je ve zprávě kritizováno rozdělení palestinského lidu do čtyř skupin: Palestinci z Izraele, Palestinci z Jeruzaléma, Palestinci ze Západního břehu Jordánu a z Pásmu Gazy.

Pásmo Gazy je také často popisováno jako vězení pod širým nebem. Palestinci zde nemají adekvátní přístup k energii, vodě nebo zdravotní péči, nebo nemohou svobodně vycestovat. Zpráva přichází v době, kdy dochází k další eskalaci útoků na Palestince i jejich majetek na okupovaném Západním břehu Jordánu. Více než tři miliony Palestinců žijí v podmínkách institucionální diskriminace a pod kontrolou armády. Během posledního roku byly navíc palestinské rodiny, jež se účastnily každoroční sklizně oliv, vystaveny násilným útokům izraelských osadníků. Izraelská armáda od 12. října v reakci na údajné střelecké útoky zaměřené na izraelské vojáky uzavřela město Nábulus a okolní vesnice, což značně ovlivnilo každodenní život stovek tisíc lidí.

V Rámci konference OSN o změně klimatu 2022 v Egyptě docházelo k pronásledování a zatýkání aktivistů

Během 27. konference OSN o změně klimatu (COP27), jež se konala v listopadu tohoto roku v Egyptě, byly nespravedlivě zadrženy stovky osob, včetně obránců lidských práv, novinářů, členů politické opozice a demonstrantů. Nejméně 151 zadržovaných vyšetřovalo Nejvyšší státní bezpečnostní zastupitelství a další stovky lidí pak čelily zatýkání a následným výslechům. Egyptská vláda se masovým zadržováním členů opozice a aktivistů snaží

Vlna solidarity s Palestinou v Londýně [2]

potlačovat svobodu projevu a další občanská práva Egyptanů.

Mezi zatčenými byl také Ajit Rajagopal, architekt a aktivista z Keraly v jižní Indii, který byl zatčen poté, co se vydal na osmidenní cestu z Káhiry do Sharm el-Sheikhu v rámci celosvětové kampaně na zvýšení povědomí o klimatické krizi. *Egyptská komise pro práva a svobody (ECRF)*, která je jednou z mála nezávislých lidskoprávních skupin v zemi, zatýkání důrazně odsoudila a uvedla, že jde o jasné znamení, že režim není ochoten tolerovat ani tu nejzákladnější formu protestu. Experti OSN uvedli, že „*namísto dalšího omezování práv musí mít aktéři občanské společnosti a obránci lidských práv, včetně těch, kteří se zabývají klimatickými právy, příležitost zvýšit povědomí o svých názorech a potřebách ochrany*“, a dodali: „*Pevně věříme, že COP27, pořádaná Organizací spojených národů, by měla prosazovat právo veřejnosti podílet se na řízení veřejných záležitostí.*“

Turecko přijalo nový zákon proti dezinformacím, ten však vzbuzuje obavy kvůli možnému omezování svobody slova

Turecký parlament ratifikoval nový zákon, podle kterého mohou být osoby obviněné ze šíření dezinformací odsouzeny až na tři roky odnětí svobody. Návrh zákona prošel i přes značnou kritiku ze strany Rady Evropy a novinářů, kteří opakovaně vyzývali vládu, aby od návrhu upustila. Mezi kritiky zákona patří také zákonodárce Buraka Erbaye, který si na protest během projevu rozbil telefon kladívkem se slovy: „*Máte jen jednu svobodu a to je telefon ve vaší kapse. Pokud tento zákon projde, můžete si takto rozbít telefony, protože je nebudete muset používat*”.

Vláda je kritizována také za to, že se setkala se zástupci americké společnosti Meta, na kterou měla kontroverzní požadavky. Ty cílí na společnosti, které provozují sociální sítě a jež mají zároveň více než 1 milion uživatelů. Každá taková společnost by podle turecké vlády měla jmenovat jednoho místního zástupce, který se bude zodpovídat vládě a ukládat data uživatelů, kteří pod něj spadají. Zákon bude také vyžadovat, aby aplikace pro zasílání zpráv, jako je WhatsApp, poskytovaly informace o občanech Turecka, pokud o to požádá Úřad pro informační a komunikační technologie země.

Turecký svaz novinářů varuje, že nový zákon značně obchází svobodu projevu a že v rámci přípravy návrhu zákona neproběhla žádná konzultace s novináři, či mediálními společnostmi, kterých se zákon přímo dotkne. Dle expertů OSN se jedná o snahu turecké vlády kontrolovat veřejnou debatu před volbami v roce 2023.

Vysokým komisařem OSN pro lidská práva se stal Volker Türk

Novým komisařem pro lidská práva je od října tohoto roku Volker Türk, který nahradil Michelle Bachetlet. Rakouského diplomata nominoval generální tajemník OSN Antonio Guterres, pro nějž Türk pracoval jako jeho zástupce. Volker Türk má doktorát z mezinárodního práva na univerzitě ve Vídni a titul Master of Law z Univerzity v Linci v Rakousku.

Türk také hojně publikoval odborné texty o mezinárodním právu uprchlíků. Svou kariéru zasvětil prosazování lidských práv, zejména práv uprchlíků

a osob bez státní příslušnosti. Türk také dlouhodobě působil v *Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky* (UNHCR), a to v Malajsii, Kosovu, Kongu, Kuvajtu a v ústředí v Ženevě. Mezi lety 2000 a 2015 pak v UNHCR zastával řadu klíčových vedoucích pozic. Türk začíná vrcholnou lidskoprávní práci „*v době značného ohrožení lidských práv po celém světě*,” jak podotkla generální tajemnice Amnesty International Agnes Callamard.

Poznámka

[1] Apartheid je označení pro politiku rasové segregace spojující především s režimem v Jihoafrické republice, vyhlášeným v roce 1961.

Volker Türk, Vysoký komisař OSN pro lidská práva [2]

Zdroje

Egypt: Arrests over calls for protests during COP27 expose reality of human rights crisis. (6. listopad 2022), Amnesty International. Získáno z: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/11/egypt-arrests-over-calls-for-protests-during-cop27-expose-reality-of-human-rights-crisis/>

Egypt: UN experts alarmed by restrictions on civil society ahead of climate summit. United Nations, (7. října 2022). Získáno z: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/egypt-un-experts-alarmed-restrictions-civil-society-ahead-climate-summit>

Israel/OPT: Latest UN recognition of apartheid comes amid soaring attacks on Palestinian homes. (28. října 2022), Amnesty International, Získáno z: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/10/israel-opt-latest-un-recognition-of-apartheid-comes-amid-soaring-attacks-on-palestinian-homes/>

Israel's occupation of Palestinian Territory is 'apartheid': UN rights expert. (25. března 2022), UN News. Získáno z: <https://news.un.org/en/story/2022/03/1114702>

Lakhani N. (2. listopad 2022). Egyptian regime criticized as climate activist arrested in run-up to Cop27. The Guardian. Získáno z: <https://www.theguardian.com/environment/2022/nov/02/egypt-human-rights-climate-crisis-cop27>

Michaelson R. (13. října 2022). Turkey: new 'disinformation' law could jail journalists for three years. The Guardian. Získáno z: <https://www.theguardian.com/world/2022/oct/13/turkey-new-disinformation-law-could-jail-journalists-for-3-years>

Volker Türk. United Nations High Commissioner for Human Rights. United Nations. Získáno z: <https://www.ohchr.org/en/about-us/high-commissioner/volker-turk>

UN appoints new human rights chief following Xinjiang report. (9. září 2022). DW Global Media Forum. Získáno z: <https://www.dw.com/en/un-appoints-new-human-rights-chief-amid-fallout-from-xinjiang-report/a-63064394>

Zpráva OSN obvinila Izrael z apartheidu. "Do očí bijící lež," odpověděl židovský stát. (16. března 2017) Lidovky.cz. Získáno z: https://www.lidovky.cz/svet/zprava-osn-obvinila-izrael-k-praktikovani-apartheidu-izrael-i-usa-odmitli-lez-bijici-do-oci.A170316_123538_In_zahranici_teh

Fotografie

[1] Vlna solidarity s Palestinou v Londýně. Solidarity with Palestine (51186383384), autor: Socialist Appeal, 15. květen 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

[2] Volker Türk, vysoký komisař pro lidská práva. Volker Türk, High Commissioner for Human Rights, autor: UN photo/ Violaine Martin, UN Geneva, 17. říjen 2022, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

[3] Globální klimatické protesty v rámci COP 27 v San Franciscu. ClimateStrike_COP27_IMG_6465-1, autor: Peg Hunter, 10. listopad 2022, zdroj: Flickr, CC BY NC 2.0.

Globální klimatické protesty v rámci COP 27 v San Franciscu [3]

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Lucie Nechvátalová a Pavel Doubek

Senátní volby a přezkum NSS: čtyři návrhy na neplatnost, volby přesto definitivně platí

Tereza Klabenešová

Na konci září proběhly volby do Senátu Parlamentu České republiky, čímž se opět obměnila třetina jeho členů. Komu zůstal jediný mandát, i když měl před dvanácti lety senátní většinu? A mohou být pomluvy vůči kandidátovi důvodem pro neplatnost voleb?

Shrnutí průběhu senátních voleb

Voliči v pátek 23. září a v sobotu 24. září 2022 vyrazili do volebních místností nejen kvůli komunálním volbám, ale i kvůli prvnímu kolu senátních voleb, a to rovnou ve 27 volebních obvodech.

V prvním kole senátních voleb uspěli s nadpoloviční většinou hned tři kandidáti, a to Jiří Růžička (nezávislý) na Praze 6, dále Petr Fiala (člen SproK) v obvodě Ústí nad Orlicí a také Ladislav Václavec (nezávislý) v Bruntále. Tito tři kandidáti si tak zajistili senátorské křeslo a voličům ušetřili cestu do volebních místností pro druhé kolo.

To se však konalo ve zbylých 24 volebních obvodech, a to o týden později, tedy ve dnech 30. září až 1. října 2022. Volební účast druhého kola byla 19,44 %, což se může na první pohled zdát jako nízké číslo. Jednalo se však o nejvyšší účast voličů v druhém kole senátorských voleb od roku 2010, kdy se druhého kola zúčastnilo téměř 25 % občanů.

Přestože celková volební účast druhého kola se pohybovala u hranice 20 procent, v jednom z obvodů dosáhla díky napínavému duelu dvojnásobku průměru. V obvodu č. 52 v Jihlavě proti sobě stanuli Miloš Vystrčil, člen ODS a dosavadní předseda Senátu ČR, a jeho sokyně Jana Nagyová, členka ANO. Ziskem 60 % hlasů potvrdil Vystrčil své jisté postavení a poslal tím tak i jasný vzkaz Andreji Babišovi, který do jeho jihlavské kolegyně vkládal velké naděje.

Senátní volby letos proběhly spolu s komunálními ve 27 volebních obvodech [1]

Celkové výsledky: ANO může mít poprvé stranický klub, ČSSD má jediného senátora

Na Vysočině sice ANO senátorské křeslo nezískalo, nicméně ve volbách uspěli tři kandidáti z tohoto hnutí. V Senátu ČR se tak objeví pět senátorů z hnutí Andreje Babiše, díky čemuž může mít poprvé vlastní stranický klub. Vítězem letošních senátních voleb se však stala ODS, která vybojovala osm mandátů.

V táboře poražených však zůstalo hnutí SPD, které si na své zastoupení v Senátu bude muset ještě počkat, či klub Starostů, z jehož původních šesti křesel byl obhájen pouze jeden (liberecký) mandát. Nejdrtivější porážku však zažila strana ČSSD. Ta letos nezískala jediný mandát, a přestože se před 12 lety pyšnila senátní většinou, po letošních volbách jí zůstane jediný senátor Petr Vícha.

Pouze čtyři stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu

Je již téměř tradicí, že se po volbách vždy Nejvyšší správní soud (dále také NSS) musí vypořádat s řadou stížností. O návrzích má pravomoc rozhodovat sedmičlenný volební senát. Po volbách do Poslanecké sněmovny obdržel neskutečných 210 stížností, po senátních volbách v roce 2020 jich bylo podáno devět. Nejvyšší správní soud však ani jedné z nich nevyhověl.

Po letošních senátních volbách byly podány čtyři stížnosti k NSS. Tři z nich však měly u soudu velmi rychlý proces – byly odmítnuty. První z návrhů odmítl volební senát NSS pro opožděnost. Z dalšího návrhu nebylo patrné, jakého volebního obvodu se týká. Třetí z odmítnutých návrhů byl podán osobou k tomu zjevně neoprávněnou.

Pomluvy a lživá anti kampaň jako důvod pro neplatnost voleb?

Jediný návrh, kterému se dostalo delšího projednání a nebyl zamítnut z formálních důvodů, byl návrh týkající se volebního obvodu č. 1 Karlovy Vary.

Navrhovatel si stěžoval, že mu údajně uteklo senátorské křeslo kvůli pomluvám od neznámé osoby. Ta tyto nepravdivé informace umisťovala na sociální síť za údajným účelem poškození navrhovatele. Proti těmto informacím vypuštěným do veřejného prostoru se navrhovatel pomocí několika prohlášení ohradil v zaplacené inzerci v regionálním tisku a podal též trestní oznámení.

Navrhovatel se v návrhu proto domáhal vyslovení neplatnosti voleb z důvodu nečestnosti a nepoctivosti kampaně. Stejně tak poukázal na to, že ho od postupu do druhého kola dělilo pouhých 580 hlasů.

Nepostačí potencialita ovlivnění voleb

Nejvyšší správní soud uvedl, že „je nutné, aby porušení zákona výsledek volby skutečně ovlivnilo, nepostačí potencialita ovlivnění volebních výsledků.“

Soud konstatoval, že novelou volebního zákona [1] se změnilo i vnímání porušení zákona v kampani. Nyní je proto nutné, aby protizákonnost činu skutečně ovlivnila výsledek volby, ne aby to byla pouze

potenciální úvaha. Soud citací nálezu Ústavního soudu zdůrazňuje, že „je třeba vycházet z principu, že rozhodnutí voličů jako suveréna může soudní moc změnit jen ve výjimečných případech, kdy vady volebního procesu prokazatelně způsobily, že by voliči rozhodli jinak a byl by zvolen jiný kandidát.“

NSS nijak nezpochybňuje, že dokumenty dodané navrhovatelem skutečně dokládají kampaň zaměřenou vůči jeho osobě, konkrétně proti jeho znovuzvolení do Senátu. Každopádně upozorňuje, že soudy musí odlišovat pojmy čestnosti a poctivosti v běžném životě a v případě vedení volební kampaně. Cituje ve svém usnesení další nálezy Ústavního soudu, v němž je uvedeno, že kampaň „není ničím jiným než bojem o hlasy voličů“, které se snaží získat za každou cenu.

Důležitým bodem, který NSS zdůrazňuje, je možnost navrhovatele vyjádřit se k tvrzením vypuštěným protistranou, zareagovat na ně a vyvrátit je, což také sám navrhovatel uvádí. To mu dává možnost nechat rozhodnutí na voličích, „aby byli arbitry ve věci přesvědčivosti tvrzení obsažených v negativní kampani proti němu“, nikoli na Nejvyšším správním soudě.

Vítěz největšího senátního duelu, Miloš Vystrčil, předseda Senátu ČR [2]

Soud rovněž podotkl, že výsledky nelze považovat za těsné, jelikož návrhovač skončil až čtvrtý a to s odstupem téměř 2 % za druhou postupující kandidátkou.

Nejvyšší správní soud nakonec rozhodl o zamítnutí návrhu. Senátní volby tak definitivně platí. Nyní zbývá již jen pozorně sledovat práci legálně zvolených senátorů a těšit se na volby příští.

Poznámka

[1] V usnesení NSS ze dne 15. 2. 2018, č. j. Vol 16/2018 - 33, č. 3717/2018 Sb. soud stanovil, že po účinnosti zákona č. 322/2016 Sb., kterým se mění volební zákony a další související zákony, je nutné, aby porušení zákona výsledek volby skutečně ovlivnilo.

Zdroje

ČTK. (2022). Vítězem senátních voleb je ODS, místo obhájil i šéf Senátu Vystrčil, Získáno z <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vitezem-senatnich-voleb-je-ods-misto-obhajil-i-sef-senatu-vystrcil/2263606>

Brno/Praha. (2021). Správní soud dostal 210 volebních stížností, víc než před čtyřmi lety. Stěžují si i Piráti se STAN, Získáno z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/stiznosti-na-volby-sne-movni-volby-2021-soud_2110222122_ako

ČTK. (2020). Volby do Senátu definitivně platí. Soud zamítl všechny stížnosti, Získáno z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-do-senatu-definitivne-plati-soud-zamitl-vsechny-stiznosti-127968>

Nejvyšší správní soud. (říjen, 2022). Skončila lhůta pro podávání stížností na volby do Senátu, Získáno z <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/skoncila-lhuta-pro-podavani-stiznosti-na-volby-do-senatu>

Nejvyšší správní soud. (říjen, 2022). Volební senát rozhodoval o stížnostech na volby do Senátu. Získáno z <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/volebni-senat-rozhodoval-o-stiznostech-na-volby-do-senatu>

Nejvyšší správní soud. (říjen, 2022). Senátní volby v Karlových Varech platí. Získáno z <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/senatni-volby-v-karlovych-varech-plati>

Usnesení Nejvyššího správního soudu, sp. zn. Vol 4/2022 - 22

Volby 2022. Český statistický úřad, oficiální stránky. Získáno z <https://www.czso.cz/csu/czso/volby-2022>

Nejvyšší správní soud. Získáno z <https://www.nssoud.cz/>

Fotografie

[1] Senátní volby letos proběhly spolu s komunálními ve 27 volebních obvodech. Senát and Regional election in Adamov (2016) 1, autor: Lasy, 8. říjen 2016, Wikimedia Commons, CC BY 4.0.

[2] Vítěz největšího senátního duelu, RNDr. Miloš Vystrčil, předseda Senátu ČR. Miloš Vystrčil 2021, autor: David Sedlecký, 17. listopad 2021, Wikimedia Commons, CC BY 4.0.

[3] Vnitřní prostory budovy Senátu. Senát 2833, autor: Krokodyl, 4. říjen 2011, Wikimedia Commons, CC BY 3.0.

Vnitřní prostory budovy Senátu [3]

Parlament schválil tzv. Magnitského zákon o lidskoprávních sankcích

Matěj Kračmer

Parlament schválil v polovině října tohoto roku návrh zákona o omezujících opatřeních, kterému se říká česky Magnitského zákon. Prezident tento zákon již podepsal a Česká republika bude moci tímto doplnit sankční režimy.

Magnitského zákon pomůže České republice na mezinárodní úrovni

Magnitského zákon, se mezinárodně uvádí pod anglickým názvem Russia and Moldova Jackson-Vanik Repeal and Sergei Magnitsky Rule of Law Accountability Act of 2012, je zákon, který byl v roce 2012 za vlády prezidenta Baracka Obamy přijat Americkým kongresem. Hlavním cílem bylo potrestání ruských občanů za smrt Sergeje Magnitského. Zákon dává Spojeným státům Americkým pravomoci k možnosti uvalení mezinárodních sankcí vůči zahraničním občanům, kteří porušují lidská práva.

České republice se díky schválení Magnitského zákona povedlo dosáhnout toho, že bude moci začít uvalovat sankce na země a další subjekty, které se dopouštějí protiprávního jednání na mezinárodním poli. Magnitského zákon předložil Vládě České republiky ministr zahraničních věcí za Pirátskou stranu Jan Lipavský. Díky němu bude moci Česká republika účinně vytvořit sankční seznam subjektů, kterým bude moci být mimo jiné zakázán vstup na naše území či zmražen jejich majetek.

Příprava pro projednávání a schválení Magnitského zákona v České republice výrazně zrychlila vojenská agrese Ruské federace na území Ukrajiny, která začala na konci února v roce 2022. Česká republika se tak přijetím Magnitského zákona může zařadit mezi další státy Evropy, které již tento zákon v minulosti přijaly. Ministr zahraničních věcí uvedl, že v programovém prohlášení vlády České republiky se počítalo s tím, že tento zákon bude nejspíše předložen ke schválení až na konci roku 2023.

Ministerstvo zahraničních věcí však věci ohledně tohoto zákona již konzultovalo se svými spojenci

Ministr zahraničních věcí Jan Lipavský při jednání v rámci setkání v Evropské unii [1]

a dospělo k názoru, že bude vhodné, aby byl schválen co nejdříve.

Ministr Lipavský uvedl, že schválení tohoto sankčního zákona chtěl prosadit už jako poslanec Parlamentu České republiky a je tedy rád, že se mu povedlo tuto věc splnit v roli ministra zahraničních věcí. Podobně jako Česká republika nyní, tak v minulosti tento zákon přijalo například Lotyšsko, Estonsko či Francie. O jménech na sankčním seznamu bude rozhodovat vláda poté, co dostane návrh od ministra zahraničních věcí.

Typy sankcí uplatňované Evropskou unií a OSN

Sankce jako způsob donucování k nějakému konání je spojeno s různými mezinárodními organizacemi, jako je Organizace spojených národů či Evropská unie. Jednotlivé státy těchto mezinárodních organizací se snaží legálními prostředky o prosazení svých diplomatických, ekonomických a dalších zájmů. Nalezení jednotné definice „sankce“, však není jednoduché. Pod mezinárodními sankcemi si lze představit určitý typ donucovacích prostředků, které působí na protiprávní jednání dané strany konfliktu a mají za úkol donutit k urovnání narušených vztahů do podoby před začátkem negativního

působení na tento stav. Za sankční jednání se tedy dá považovat určitý druh trestu, který je vyměřen za porušování mezinárodních norem v rámci mezinárodního práva.

Sankcím v OSN je věnována samostatná kapitola 7 články 39 až 53 Charty OSN. V těchto člancích je uvedeno za jakých podmínek může Rada bezpečnosti OSN o opatřeních, kdy sankce mohly být přípustné jen tehdy, pokud se některý ze členů rozhodl k válce. V článku 40 má Rada bezpečnosti OSN možnost vyzvat strany konfliktu ke splnění opatření, která považuje za žádoucí. Rada bezpečnosti OSN zjistí, že by určitá opatření nebyla dostatečně účinná, může podniknout takové akce, jaké považuje za nutné k udržení, nebo obnovení mezinárodního míru. Článek 41 Charty OSN určuje jaká opatření bez použití vojenské síly mohou členové OSN využít. Opatření mohou obsahovat přerušování hospodářských nebo diplomatických styků s daným státem. Pokud by Rada bezpečnosti uznala, že sankce nejsou dostatečně účinné, může podle článku 42 podniknout akce leteckými, námořními, případně pozemními silami k udržení míru.

Restriktivní opatření v rámci Evropské unie vznikla při sjednání Maastrichtské smlouvy v roce 1992 (platná od listopadu 1993). Tato smlouva dala možnost jednotlivým státům Evropské unie, aby mohly koordinovat sankční programy. Sankce by měly být využívány jako typ restriktivního opatření, díky kterým mají státy možnost se plně vymezit vůči chování daného státu. Evropská unie využívá v rámci svých mechanismů mnoho typů různých sankcí,

Členové Hudsonova Institutu diskutují nad přijetím Magnitského zákona [2]

jako jsou například hospodářské, diplomatické, zbrojní embarga, omezení vstupu na území státu. Díky těmto sankcím se snaží apelovat na změnu nevhodného chování v oblasti lidských práv, porušování mezinárodního práva, případně působit vůči režimům, které nerespektují demokratické principy vládnutí.

V rámci politiky Evropské unie mají státy možnost postihovat závažné porušení lidských práv. Na jednání v roce 2020 schválili ministři zahraničních věcí členských států existenci nového sankčního režimu. V rámci tohoto režimu mají evropské země možnost zmrazovat majetek anebo zakázat vstup na svoje území lidem, jejichž jména se objeví na sankčním seznamu. Tento sankční režim postihuje zejména prohřešky vůči lidským právům, jako může být například genocida, mučení. Evropská unie se snaží co nejvíce koordinovat svoje sankční mechanismy se Spojenými státy americkými. USA již mají vlastní formy uplatňovaných sankcí vůči lidem, kteří porušují lidská práva.

Magnitského zákon byl schválen Parlamentem

Zákon v první řadě určuje postup předkládání návrhů na zařazení jednotlivých subjektů, vůči kterým by se měla uplatňovat omezující opatření. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky shromažďuje a ověřuje příslušné podklady k navrhovaným subjektům. Vláda České republiky na základě návrhu rozhodne, zda bude daný subjekt zařazen na seznam či nikoliv. Rozhodnutí o zápisu na seznam obsahuje i rozsah opatření vůči danému subjektu.

Podle § 4 odstavce 1, získá - li ministerstvo informace o tom, že se subjekt, který nebyl dosud zařazen na sankční seznam dopustil jednání, které je postižitelné v bezpečnostním zájmu České republiky, předloží návrh na zařazení takového subjektu na seznam EU. Vláda na základě návrhu rozhodne o tom, zda bude daný subjekt zařazen na sankční seznam EU.

Sněmovna dostala doporučení od ústavně-právního výboru, aby lhůta pro na schválení byla zkrácena na třicet dní. Během této lhůty bude mít Vláda čas na přezkum všech rozhodnutí, které poté budou uvedeny na sankční seznam. Poslanecká sněmovna také upřesnila výčet předpisů na jejichž základě bude možné daná jednání subjektů za právně postižitelná.

Přijetí zákona má výhody i pro Českou republiku

Jedním z důvodů, proč se Ministerstvo zahraničních věcí České republiky rozhodlo ke kroku přijmout Magnitského zákon je, že bude mít díky tomu více pravomocí k tomu, aby zařazovalo určité osoby a subjekty na vlastní sankční seznam. Novela byla hlavně přijata z toho důvodu, aby mohla Česká republika lépe reagovat na různé ohrožující situace namířené proti mezinárodní bezpečnosti.

Česká republika získává skrze Celní a Finanční správu možnost vlastního „zmrazení“ majetku, pokud se bude domnívat, že je zde důvodný předpoklad pro mezinárodní sankce. Takovým majetkem může být osobní automobil, nemovitosti či peněžní prostředky. Přijetím zákona vznikla České republice povinnost evidovat zmrazený majetek.

Přijetí Magnitského zákona a jeho implementace do českého právního systému je rozhodně dobrým signálem pro oblast lidských práv. Česká republika projednáním a případným přijetím tohoto zákona dává najevo, že má zájem o ochranu lidských práv a o jeho koordinaci s dalšími státy.

Zdroje

- Český rozhlas. (2022). Sněmovna schválila sankční seznam proti cizincům za závažná protiprávní jednání. Radio Prague International. Získáno z <https://cesky.radio.cz/snemovna-schvalila-sankcni-zakon-proti-cizincum-za-zavazna-protipravni-jednani-8764247>.
- ČTK. (2022). Senát schválil sankční zákon proti cizincům za závažná protiprávní jednání. České noviny. Získáno z <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/senat-schvalil-sankcni-zakon-proti-cizincum-za-zavazna-protipravni-jednani/2292805>.
- ČTK. (2020). Nový sankční režim umožní Unii trestat porušování lidských práv jednodušeji. Euractiv. Získáno z <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/novy-sankcni-rezim-umozni-unii-trestat-porusovani-lidskych-prav-jednoduseji/>.
- Druláková R., Trávníčková Z., Zemanová Š.. (2008). Sankční politika Evropské unie. Fakulta mezinárodních vztahů/Středisko mezinárodních studií Jana Masaryka, Vysoká škola ekonomická v Praze. Získáno z https://www.law.muni.cz/sborniky/cofo-la2008/files/pdf/mps/travnickova_zuzana.pdf
- Forum 24. (2022). Sněmovna schválila tzv. Magnitského zákon. Umožní zmrazit majetek zločinných cizinců. Získáno z <https://www.forum24.cz/snemovna-schvalila-takzvany-magnitskeho-zakon-umozni-zmrazit-majetek-zlocinnych-cizincu/>.
- Kračunová J., Machková V. (2022). Co přináší novela o provádění mezinárodních sankcí? Deloitte. dReport. Získáno z <https://www.dreport.cz/blog/co-prinasi-novela-zakona-o-provadeni-mezinarodnich-sankci/>.
- Mrázek J. (2016). Mezinárodněprávní rámec sankcí a jejich uplatnění v praxi. Právník. 2016 (1), 29-50.
- Ministerstvo zahraničních věcí. Na návrh ministra zahraničí Lipavského schválila vláda průlomový sankční zákon (2022, červen 22) Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [tisková

zpráva]. Získáno z https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/na_navrhu_ministra_zahranici_lipavskoho.html

- OSN. (2006). Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora. Získáno z <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2022). Zákon o omezujících opatřeních proti některým závažným jednáním uplatňovaných v mezinárodních vztazích (sankční zákon). Získáno z <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=219670>.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2022). Zákon o omezujících opatřeních proti některým závažným jednáním uplatňovaných v mezinárodních vztazích (sankční zákon). Získáno z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=9&ct=256&ct1=0&v=SZ>
- Vláda schválila tzv. Magnitského zákon (2022, červen 22) ČTK České noviny Získáno z <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vlada-schvalila-tzv-magnitskeho-zakon-umozni-ji-uvalovat-sankce/2222917>

Fotografie

- [1] Ministr zahraničních věcí Jan Lipavský z Pirátské strany při jednání v rámci setkání v Evropské unii. Jan Lipavský 17 May 2019, autor: Pirátská strana, 17. květen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
- [2] Členové Hudsonova Institutu diskutují nad přijetím Magnitského zákona. The Global Magnitsky Act Ending Inputy for Human Rights Abusers (17944144821), Autor: Hudson Institute, 29. duben 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
- [3] Prostory Rady OSN pro lidská práva. Human Rights Room Overwiev, autor: Tom Page, 15. červen 2012. zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0.

Prostory Rady OSN pro lidská práva [3]

Aktuality české sekce

Dominika Hubíková

Žádost o odškodnění sterilizace provedené z důvodu romského původu byla zamítnuta

Ministerstvo zdravotnictví posuzovalo žádost o poskytnutí kompenzace za protiprávní sterilizaci, která byla žadatelce dle zdravotnické dokumentace provedena z důvodu její romské příslušnosti. Žadatelka podala žádost na základě zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2022.

Ve své žádosti žadatelka uvedla i další okolnosti poukazující na protiprávnost provedené sterilizace. Tvrdila, že byla k podpisu souhlasu se sterilizačním zákrokem donucena sociální pracovnící, která na žadatelku naléhala a kladla jí ultimáta. Pokud by žadatelka souhlas nepodepsala, byly by jí děti odebrány do ústavní péče. Ani to však dle Ministerstva zdravotnictví neprokazuje protiprávnost, a proto jednorázovou částku žadatelce nepřiznalo.

„Takové rozhodnutí, které hodnotí sterilizaci, u které je jako důvod uveden romský původ, jako sterilizaci v souladu s právem, jde bohužel přímo proti smyslu odškodňovacího zákona.“ uvedla k tomuto rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví bývalá zástupkyně ombudsmana a současná členka Rady vlády pro lidská práva Monika Šimůnková.

ESLP k porušení práva na účinné vyšetřování podezření z policejního násilí

V roce 2013 se stěžovatelka dostala pod vlivem alkoholu do konfliktu s barmanem, který následně k případu přivolal policii. Přivolaní příslušníci policie se již od počátku zásahu chovali hrubě a podrobovali stěžovatelku slovním a fyzickým útokům i ponižujícím chováním. Útočili na ni sexistickými, vulgárními a rasistickými urážkami. Tyto útoky pokračovaly také při převozu na záchytnou stanici, na záchytné stanici a při dalším vyšetřování. Stěžovatelka se proti uvedenému jednání bránila na vnitrostátní úrovni, na které však neuspěla.

Romské ženy [1]

Obrátila se proto na Evropský soud pro lidská práva (ESLP), který shledal porušení procesní stránky práva nebýt podroben špatnému zacházení a přiznal jí náhradu nemajetkové újmy ve výši 6.000 EUR a náhradu nákladů řízení ve výši 2.000 EUR. Vnitrostátní orgány pochybily, neboť stěžovatelku nevyslechly, nevypořádaly se s jejími důkazy, nezajistily videozáznamy ze služebny z onoho kritického dne ani nenechaly vypracovat lékařský posudek k psychickému stavu stěžovatelky.

Právní stát je stavebním kamenem Evropské unie

Při příležitosti předsednictví České republiky v Radě EU byl na půdě Nejvyššího správního soudu dne 31. 10. 2022 uspořádán mezinárodní seminář na téma Právní stát jako základní hodnota Evropské unie. Této události se zúčastnili významní čeští, ale i evropští justiční činitelé, jako například předseda Soudního dvora EU Koen Lenaert, předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský, soudci Soudního dvora EU a také zástupci nejvyšších správních soudů z členských zemí, jakož i zástupci Komise a výkonné moci.

Volba tématu tohoto semináře byla zvolena v reakci na aktuální dění, které se EU dotýká a které by kdykoliv mohlo zatřást jejími základy. Koen Lenaerts v úvodní řeči pronesl: „*Unie je založena na právním státě. Pokud tato základní hodnota není respektována, všechny ostatní hodnoty se stávají prázdnými sliby (...) jakýkoliv nepatřičný zásah do nezávislosti vnitrostátních soudců spouští dominový efekt tím, že podkopává vzájemnou důvěru a jednotné uplatňování práva Unie, a tím přímo ohrožuje právní stát v EU jako celku. Takové útoky na soudnictví v jednom členském státě proto nelze odsunout stranou jako záležitost někoho jiného. Naopak, vzhledem k zásadnímu postavení soudní nezávislosti v právním řádu EU jde o záležitost každého.*“

Zdroje

Liga lidských práv. (2022). Evropský soud pro lidská práva: České orgány nevyšetřily policejní násilí na ženě [tisková zpráva]. Získáno z <https://llp.cz/blog/evropsky-soud-pro-lidska-prava-ceske-organy-nevyšetřily-policejní-nasilí-na-zene/>.

Liga lidských práv. (2022). Ministerstvo zdravotnictví zamítlo žádost o odškodnění v případě sterilizace, kde byl jako důvod pro sterilizaci uveden romský původ žadatelky [tisková zpráva]. Získáno z <https://llp.cz/blog/ministerstvo-zdravotnictví-zamítlo-zadost-o-odškodnění-v-případu-sterilizace-kde-byl-jako-důvod-pro-sterilizaci-uveden-romský-původ-zadatelky/>.

Liga lidských práv. (2022). Ponížující zacházení na policejní stanici [příspěvek na blogu]. Získáno z <https://llp.cz/ferove-vysetrovani/pripady/ponizujici-zachazeni-policejní-stanici/>.

Nejvyšší správní soud. (2022). Právní stát jako základ společné Evropy [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/pravni-stat-jako-zaklad-spolecne-evropy>.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. listopadu 2022, sp.zn. 15741/15.

Rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví ze dne 1. listopadu 2022, č.j. MZDR 2021/2022-8/PRO.

Ryšavý, Z. (2022, 11. 7.). Skandální rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví. Zamítlo odškodnění u sterilizace, kde byl jako důvod explicitně uveden romský původ žadatelky. Ženě navíc vyhrožovali odebráním dětí. [příspěvek na blogu]. Získáno z <https://romea.cz/cz/domaci/skandalni-rozhodnuti-ministerstva-zdravotnictvi-zamitlo-odskodneni-u-sterilizace-kde-byl-explicitne-uveden-romsky-puvod-zadatelky-zene-navic-vyhrozovali-odebranim-deti>.

Zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem.

Fotografie

[1] Romské ženy. Elle est pauvre, autor: Touam (Hervé Agnoux), 12. červenec. 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Účastníci mezinárodního semináře v budově NSS. Společné foto NSS, autor: Nejvyšší správní soud, zdroj: Nejvyšší správní soud.

Účastníci mezinárodního semináře v budově NSS [2]

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Veronika Nováková

Vnitrostátní právo

Drápal, J. Mohou soudy zohledňovat závažnost trestného činu při rozhodování o podmíněném odložení výkonu trestu odnětí svobody? Státní zastupitelství 6/22

Svoboda, K. Nová ochrana fyzických osob před dublováním mobiliárních exekucí. Soudní rozhledy 11-12/22

Štefko, M. Nutnost regulace práce na dálku během pandemie aneb inspirace v polské a italské úpravě. Právní rozhledy 22/22

Vychyta, J. Potírání počítačového pirátství prostředky trestního práva na prahu evropské autor-skoprávní revoluce. Státní zastupitelství 6/22

Wagnerová Gronwaldtová, P. Osobní jméno by mělo být otázkou osobní volby. Právní rozhledy 21/22

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Eberle, J.; Kovář, J. Kvalifikovaná většina ve společné zahraniční a bezpečnostní politice Evropské unie - argumenty pro a proti. Ústav mezinárodních vztahů Praha

Lhotský, J. Mezinárodní (nesoudní) vyšetřovací mechanismy jako novinka v mezinárodním právu. Ústav mezinárodních vztahů Praha

Panigaj, J. Správa z medzinárodnej vedeckej konferencie Zelené ambície pre udržateľný rozvoj: minulosť, súčasnosť a budúcnosť. Právny obzor 6/22

Stejskal, P. Sankce v mezinárodním právu ve světle ukrajinské krize - jak fungují, jaké jsou pro ně podmínky a jak se provádí v ČR. Jurisprudence 5/22

Král, R. K řešení kompetenčních střetů mezi ústavními soudy členských států EU a soudním dvorem EU. Jurisprudence 5/22

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Hesová, Z. Kulturní války ve střední Evropě: co se skrývá za tzv. hodnotovými spory. Mezinárodní politika

Musil, A. P. What can we expect from the 2023 presidential and parliamentary elections in Turkey? Ústav mezinárodních vztahů Praha

Lebduška, M. Musíme se přestat dívat na Ukrajinu ruskýma očima. O formování a vývoji ukrajinské národní identity. Mezinárodní politika

Ščeblykin, K. Bojovnice proti autoritářství, nositelky modernizace či krizové manažerky: jsou ženské lídryně novým fenoménem v politice postsovětských zemí? Mezinárodní politika

Redakce Bulletinu

Editor: Jan Lhotský

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D., E.MA

Jan je vedoucím Centra pro lidská práva a demokracii. Po vystudování práva a ekonomie pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Vystudoval rovněž lidskoprávní program E.MA v italských Benátkách a rakouském Grazu. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu. Poté působil jako Visiting Professional u soudního senátu Mezinárodního trestního soudu v Haagu a následně jako právník u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Nyní působí v Kanceláři veřejného ochránce práv a Centru mezinárodního práva Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo.

Stážisté:

Mgr. Dalibor Jirda: Dalibor je absolventem Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Během studií pracoval jako praktikant v advokátní kanceláři Frank Bold Advokáti a dále jako právní poradce ve spotřebitelské organizaci dTest. Nejvíce se však zajímá o trestní právo, přičemž momentálně působí na Nejvyšším státním zastupitelství jako asistent státního zástupce.

Nikola Burdová: Nikola v současné době dokončuje magisterské studium práv na Karlově univerzitě v Praze. Vedle lidských práv se zajímá o mezinárodní humanitární právo nebo také o právo trestní. Věnovala se například dobrovolnictví pro Amnesty International a zúčastnila se stáže v neziskové organizaci zaměřující se na uprchlické a azylové právo. Momentálně pracuje v advokátní kanceláři.

Mgr. Roman Tocháček: Roman je absolventem Právnické fakulty MU a studentem její Ekonomicko-správní fakulty. Má zkušenosti z různých advokátních kanceláří a nakonec zakotvil v menší advokátní kanceláři se zaměřením na trestní právo. V průběhu ukrajinské uprchlické krize působil na Odboru azylové a migrační politiky MVČR.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako parlamentní asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám týkajícím se výborů pro zahraniční vměšování a dezinformace a pro kulturu a vzdělávání.

Stážisté:

Mgr. Filip Lamparter: Filip vystudoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. Během studia se zúčastnil několika moot courtů, působil v Organizaci pro pomoc uprchlíkům a absolvoval lidskoprávní stáž na Maltě. V současnosti pracuje jako advokátní koncipient se zaměřením na energetické právo.

Jaromír Chroustovský BA (Hons): Jaromír vystudoval historii a mezinárodní vztahy na King's College London. V současnosti je studentem druhého ročníku Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Zajímá se především o ústavní právo a právo Evropské unie.

Bc. Daniela Maiettová: Daniela studuje navazující magisterský obor Evropská studia na Masarykově univerzitě a také Multimédia a Žurnalistika. Nyní je stážistkou v Českém Centru Brusel, kde pomáhá s organizací kulturních akcí v rámci českého předsednictví v EU. Je dobrovolnicí v Amnesty International. Nejvíce se zajímá o evropské právo, právo žen a dětí, a o ochranu kulturního dědictví.

Mgr. Kamila Pelíšková: Kamila vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. Během studií se v praxi věnovala nejvíce veřejným zakázkám. Nyní pracuje na oddělení dokumentace a analytiky Nejvyššího správního soudu. Kromě lidských práv se zajímá zejména o právo životního prostředí.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Stenzelová

Michaela vystudovala Právnickou fakultu MU a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva, problematiku přeshraniční trestné činnosti a kybernetických hrozeb. Absolvovala stáže na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Alžběta Dvořáková

Alžběta je studentkou Bezpečnostních a strategických studií a Mezinárodních vztahů na Masarykově univerzitě. V minulosti absolvovala stáže v La Strada Česká republika či na Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Alžběta se zajímá o porušování lidských práv v kontextu ozbrojených konfliktů a o terorismus a organizovaný zločin na Blízkém východě, v Afghánistánu a Pákistánu.

Stážisté:

Le Minh Tam: Tami studuje čtvrtým rokem právo na Univerzitě Palackého. Absolvovala EVS rok v Německu v Tandem Regensburg. Během studia pracovala v advokátní a insolvenční kanceláři. Zajímá se o mezinárodní vztahy a lidská práva..

Radek Tesař: Radek v současné době studuje právo na MU. Donedávna pracoval v insolvenční kanceláři. Nyní dochází na praxi na insolvenční úsek ke Krajskému soudu v Brně. Blíže se věnuje civilnímu právu procesnímu, lidským právům a mezinárodnímu právu soukromému.

Kristýna Tylšová: Kristýna tento rok úspěšně ukončila studium na Mendelově univerzitě v Brně v oboru Mezinárodní rozvojová studia. Momentálně pracuje v IT firmě, žije v Latinské Americe a zaměřuje se zejména na machismus a práva žen.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u ESLP a u veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Mgr. Pavel Doubek, Ph.D.

Pavel vystudoval doktorské studium na Právnické fakultě MU. Pracoval v Kanceláři ombudsmana a na Úřadu vlády ČR. V roce 2019 se v rámci postdoktorského programu podílel na zřizování národního preventivního mechanismu na Taiwanu.

Stážisté:

Tereza Klabenešová: Tereza studuje třetí ročník na Právnické fakultě UK v Praze. Má zkušenost s dobrovolnictvím v Amnesty International, ale i z prostředí advokátní kanceláře. Kromě lidských práv má zálibu v pracovním právu.

Matěj Kračmer, DiS.: Matěj Kračmer je absolventem oboru sociální práce a sociální pedagogiky na soukromé škole v Plzni. Ve své praxi měl možnost pracovat v řadě státních institucí. Zajímá se o problematiku domácího a sexualizovaného násilí.

Mgr. Tereza Kuchařová: Tereza vystudovala PF UK. Již během studia se zaměřila na zdravotnické právo a absolvovala praxi např. na SÚKL či na MZ ČR. Zajímá se o oblast psychiatrické péče a veřejného zdravotnictví.

Dominika Hubíková: Dominika studuje pátý ročník právnické fakulty MU. Díky studiu našla zálibu v oblasti lidských práv a taky v mediálním právu. Studovala v Lyonu, kde započal její zájem o francouzský jazyk a kulturu.

www.centrumlidskaprava.cz

Centrum
pro lidská práva
a demokracii

Bulletin vydává Centrum pro lidská práva a demokratizaci

e-mail info@centrumlidskaprava.cz | web www.centrumlidskaprava.cz

Redakční rada Jan Lhotský (editor), Tomáš Opat, Michaela Stenzelová, Lucie Nechvátalová, Pavel Doubek, Alžběta Dvořáková Kontakt na editora jan.lhotsky@centrumlidskaprava.cz Sazba Terézia Lazarová | ISSN 1804-2392.